2/2025

SFV magasinet

Bildning för framtiden

Utbildningskonferensen • Tid för poesi • Samarbete mellan BRAVO! och SKAPA

SFV
magasinet
2
2025

Nr 2
Maj 2025
Volym 42, 11:e årgången

Nr	1	2	3	4
Materialdag	24.1	25.4	5.9	31.10
Utkommer	28.2	30.5	10.10	8.12

ADRESSFÖRÄNDRING
www.sfv.fi/adressandring

UTGIVARE
Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi, sfv@sfv.fi

REDAKTION
SFV, Annegatan 12, 4:e vån.
00120 Helsingfors,
redaktion@sfv.fi
Vi finns på Facebook, TikTok, YouTube, Instagram, LinkedIn och Bluesky.

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Johan Aura
johan.aura@sfv.fi
040 355 9935

REDAKTIONSSEKRETERARE OCH REDAKTÖR
Christine Skogman
christine.skogman@sfv.fi

REDAKTÖRER
Rabbe Sandelin
rabbe.sandelin@sfv.fi
Sanna Mandelin
sanna.mandelin@sfv.fi

LAYOUT
Pia Pettersson

OMSLAGSBILD
Årets BRAVO!-skola Replot-Björkö
Foto: Sonja Finholm

Grano Oy, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

MILJÖMÄRKT
4041 0955
Trycksak

FOTO: PIA PETTERSSON

4 Kontakta SFV
5 Ledaren: Ett hus med plats för något större
6 Kort
8 Kalender
9 Ordförande: Rötter
10 Linnéa Henriksson värnar om bildning, läsning och och svenskans överlevnad i Finland
12 Stefan Strandberg: ”Kundaspekten är min styrka”
14 Låt konsten smyga in i klassrummet
19 Kulturkolumn: En resa som aldrig slutar
20 Årets BRAVO!-skola Replot-Björkö vill inspirera andra
22 "Nu minns jag varför jag gör det här"
24 Olli-Pekka Heinonen: Det bästa skolan kan ge är känslan av att lyckas
27 Bildningskolumn: Bildning och inbillning
28 Poesi i skolan väcker skrivglädjen
31 "Det är roligt att hänga där"
34 Ny scenkonstutbildning satsar på entreprenörskap
36 Hjärnforskaren: Så tar du tillbaka kontrollen över din hjärna
40 Frank Johansson, Carl Knif och Hanna Lehti-Eklund fick SFV:s stora pris
46 Författare på djupet: Mycket mer än Balkan-queer
49 Kåseri: Mejla bort sitt vatten för att slippa tänka
50 Föreningsfrågan
51 SFV fakta
52 Boklådan
57 Frågesport: Kan du Svenskfinland?
58 Kryss / sudoku / anagramjakten

Folk brukar ofta säga att de får ont i magen av att lyssna på mig, säger Sissela Nutley. Men det handlar inte om att skuldbelägga, utan om att visa att det finns saker vi kan göra för att minska vårt skärmberoende.

Hjärnforskaren Sissela Nutley, sidan 36

FOTO: SONJA FINHOLM

14

Ett garnnystan, papper och lite färg. Eller några trumpinnar. Mer än så behövs inte för att kreativiteten ska flöda i klassrummet. Men den här gången är det inte eleverna som skapar, utan lärarna.

► *Sidan 14*

22

Inspiration, nya insikter och nya bekanta att utbyta erfarenheter med. Det är Utbildningskonferensen i ett nötskal. Heldagskonferensen samlade omkring 140 personer till SFV-huset G18 i början av april för att diskutera aktuella frågor inom utbildning och pedagogik.

► *Sidan 22*

28

Det sorlar stilla i det stora klassrummet på Grännäs skola i Borgå. Femte- och sjätteklassarna har precis bänkat sig. De flesta sitter lugnt, en del ser ivriga och förväntansfulla ut, någon fnissar lite och en elev gömmer ansiktet mot bordsskivan. Det är dags för en modersmålslektion i poesi.

► *Sidan 28*

Skriv eller ring!

www.sfv.fi | sfv@sfv.fi

Frågor om SFV:s studiecentral, SFV:s sommaruniversitet och sektorn Fri bildning.

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
anna-karin.ohman@sfv.fi
050 342 1890

Frågor om Studiecentralens kurser och pedagogiska verksamhet.

TOVE EKLUND-HARTMAN
PEDAGOGISK PLANERARE, SFV:S STUDIECENTRAL
tove.eklund-hartman@sfv.fi
050 306 2005

Frågor om Studiecentralens kurser och pedagogiska verksamhet.

AMY JÄGERSKIÖLD
PEDAGOGISK PLANERARE, SFV:S STUDIECENTRAL
amy.jagerskiold@sfv.fi
050 395 5900

Frågor om Föreningsresursen

MALIN STRÖM
FÖRENINGSRESURSEN OCH SAMARBETSKURSER
malin.strom@sfv.fi
050 526 2295

Frågor om SFV:s sommaruniversitets kursinnehåll

FREDRIK ÅBERG
RÅDGIVARE
fredrik.aberg@sfv.fi
040 072 7814

Frågor om administrationen av SFV:s sommaruniversitets-kurser

ANNE HOLMSTRÖM
KURESSEKRETERARE
anne.holmstrom@sfv.fi
040 186 0131

Frågor om sektorn Utbildning, växelverkstaden GRO

NIKLAS WAHLSTRÖM
SEKTORSANSVARIG, UTBILDNING
niklas.wahlstrom@sfv.fi
050 548 2100

Frågor om skolnätverket Haru

ANNETTE JANSSON
KOORDINATOR
annette.jansson@sfv.fi
050 514 8844

Frågor om skolnätverket BRAVO!

MARINA LINDHOLM
KOORDINATOR, SKOLNÄTVERKET BRAVO!
marina.lindholm@sfv.fi
050 589 2264

Frågor om sajten Lärorikt

MALIN WIKSTRÖM
PRODUCENT, LÄRORIKT
malin.wikstrom@sfv.fi
050 541 7736

Frågor om skolnätverken BRAVO! & Haru

ANNA HÄRMÄLÄ
BILDKONSTPEDAGOG
anna.harmala@sfv.fi
045 861 2312

Frågor om sektorn Utbildning

KATARINA REJMAN
SAKKUNNIG
katarina.rejman@sfv.fi
050 575 1548

Frågor om donationer till SFV och SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@sfv.fi
040 355 9935

Frågor om SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@sfv.fi
044 739 7340

Frågor om SFV:s ekonomifunktion och datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@sfv.fi
040 019 7692

Frågor om SFV:s ansökningsprogram Rimbert

VIVEKA ÅBERG
CONTROLLER
viveka.aberg@sfv.fi
040 533 1710

Frågor om SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
KOMMUNIKATIONSANSVARIG
christine.skogman@sfv.fi
040 513 6418

Frågor om SFV:s publikationer och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@sfv.fi
040 045 3953

Frågor om SFV:s sociala medier

SAARA FERNSTRÖM
DIGITAL INNEHÅLLSPRODUCENT
saara.fernstrom@sfv.fi
040 584 0122

Frågor om SFV:s kommunikation

SANNA MANDELIN
KOMMUNIKATÖR
sanna.mandelin@sfv.fi
050 441 5449

Frågor om SFV:s evenemang

HONGJIA QI
EVENEMANGSPRODUCENT
hongjia.qi@sfv.fi
040 026 7107

Frågor om SFV-huset G18, festsalen och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÄSTARE
tom.sundberg@sfv.fi
050 366 6436

Ett hus med plats för något större

Om cirka två år öppnar GRO, växelverkstaden som ska ta form i det ombyggda SFV-huset G18 i Helsingfors. GRO är mycket mer än en ny skylt på dörren. Det är en miljö där bildning, vardag och mänsklig utveckling får mötas. Med inspiration från både Finland och världen har vi skapat ett unikt koncept där samarbete och gemensamma strävanden står i centrum.

Tanken är enkel: när människor med olika arbetsuppdrag inom lärande, kultur och samhällsutveckling delar arbetsmiljö, uppstår nya möjligheter. Nya kreativa tankar föds. Nya samarbeten tar fart. Det är detta GRO vill ge utrymme för, samtidigt som varje aktör ska kunna driva sin egen verksamhet med de goda förutsättningar som huset erbjuder. Här samlas vi i vilja att bidra till något större än det egna. Vi delar kunskap, erfarenheter och utvecklas tillsammans för att uppnå en förbättring på individnivå och i samhället.

Vi planerar och bygger GRO utifrån denna vision. Lokalerna utformas så att det är enkelt att ta kontakt, samtala, samarbeta, skapa och lära. Vi erbjuder flexibla miljöer med hög teknisk standard som stödjer allt från eget fokuserat arbete till gemensamma initiativ. Det är vår investering i aktörer som arbetar med bildning i någon form.

GRO är också ett sammanhang. Ett hem för svenskspråkig verksamhet i Helsingfors som är öppet, välkomnande och inkluderande. Det svenska är vår grund, men inte en gräns eller mur. Vi bjuder in människor med olika språkbakgrunder att bidra och delta. Ordet växelverkstad står alltså för denna plattform vi erbjuder för möten, en växelverkan mellan generationer och grupper i samhället, mellan människor med olika bakgrund och i olika livsskeden. Vi har därför planerat huset med plats för barn, unga, vuxna och äldre.

De gemensamma aktiviteterna i huset formar vi tillsammans. Två gånger per år samlas husets aktörer kring aktuella teman. En styrgrupp, där alla hyresgäster är representerade, beslutar om program och innehåll som riktar sig till allmänheten. Det gör att GRO blir något mer än en arbetsplats eller ett kontorskollektiv, där även SFV är en av hyresgästerna och deltar på samma villkor som övriga. GRO söker också internationella samarbeten för att kunna ta in nya pedagogiska idéer och satsningar till finländska målgrupper.

I en tid där mycket i samhället drar isär är GRO en plats som förenar. Satsningen är ett uttryck för SFV:s tro på bildningens kraft och förverkligar det SFV jobbat för i snart 150 år: bildning, utbildning och lärande.

Johan Aura
KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

SFV Start! fokuserar på pojkars välmående

Innovationstävlingen SFV Start! ordnas nu för tredje gången, den här gången som ett samarbete mellan SFV och Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne.

Temat för årets tävling är pojkar och välmående. Syftet är att hitta nya idéer som kan stärka pojkars hälsa, trivsel och framtidstro.

Ansökan öppnar i augusti och tävlingen startar i oktober. Fem lag väljs ut och får under fem månader utveckla sina idéer med stöd av mentorer och experter. Totalt delas 200 000 euro ut för att förverkliga lösningarna.

Mer information finns från juni på *start.sfv.fi*.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Du kan ansöka om bidrag under sommaren

SFV:s kontor är stängda efter midsommar fram till början av augusti, men webbtjänsten för ansökningar är öppen året runt. Du kommer till webbtjänsten via *sfv.fi/bidrag*.

Vi kan tyvärr inte besvara epost, ta emot telefonsamtal eller skicka hyllnings- eller kondoleansadresser i juli då personalen håller sommarledigt. Skön sommar!

Skriftskolan i samarbete med SFV:s sommaruniversitet

Skriftskolan – den ettåriga skrivkursen för dig som vill utveckla ett eget manus – arrangeras nu i samarbete med SFV:s sommaruniversitet. Kursen har sedan 2018 hjälpt deltagare att hitta sitt litterära uttryck och flera böcker har tagit form under kursens gång.

Undervisningen leds av författarna **Johanna Holmström** och **Hannele Mikaela Taivassalo**. Kursen omfattar fyra helgträffar per termin och individuell handledning. Sammanlagt 10 deltagare ryms med.

Ansökningstiden är 23.5–15.8 och kursen startar i september.

Mer information och länk till ansökningsformuläret finns på *skriftskolan.com.*

FOTO: VERA LASSENIUS

Nya ledamöter i SFV:s styrelse

Universitetslektor **Linnéa Henriksson** och direktör **Stefan Strandberg** valdes in i SFV:s styrelse vid årsmötet den 24 april. De ersätter **Jan-Erik Stenman** och **Heidi Backman**, som avgick enligt turordning. **Fredrik Hertzberg** omvaldes. Samtliga valdes fram till årsmötet 2028.

Årsmötet godkände årsberättelsen och bokslutet för 2024, samt beslutade att arvoden för ordförande (ett årsarvode på 19 000 euro) och vice ordförande (ett årsarvode på 9 500 euro) förblir oförändrade. Mötesarvodet höjdes från 250 till 300 euro per möte.

Wivan Nygård-Fagerudd återvaldes som ordförande och **Joakim Bonns** som vice ordförande vid styrelsens konstituerande möten.

Läs en längre intervju med Henriksson och Strandberg på sidorna 10–13.

FOTO: TUMISU/PIXABAY

Beställ SFV:s digitala nyhetsbrev!

En gång i månaden får du aktuell information om projekt vi stöder, vår verksamhet, kommande kurser, utbildningar och evenemang – allt samlat på ett överskådligt sätt. Nyhetsbrevet är ett enkelt sätt att hålla dig uppdaterad om vad som är på gång. Starta din prenumeration på *sfv.fi/nyhetsbrev*.

FOTO: SAARA FERNSTRÖM

Humor och språkglädje i vinnande videor

I mitten av maj samlades vinnarna i SFV:s och SUomen ruotsinopettajat ry videotävling för att ta emot sina pris under ett festligt evenemang i SFV-huset G18 i Helsingfors.

Tävlingen riktade sig till finskspråkiga, tvåspråkiga och språkbadselever i årskurs 9 och gymnasiets andra år. Bland vinnarna fanns elever från Ruukin koulu i Siikajoki, Pietarsaaren lukio i Jakobstad, Laanilan lukio i Uleåborg och Taatilan yhtenäiskoulu i Lundo.

SFV:s sakkunniga **Katarina Rejman** betonade språkens värde i sitt välkomsttal:

– Forskning visar att språk gör oss smartare. Så fortsätt läsa språk och ha grit, sisu och uthållighet.

SRO:s ordförande **Eija Heikkala** lyfte fram tävlingens nya form där fokus ligger på samarbete och mod att tala:

– Vi valde att gå från individuell uppsats till samarbete kring en video. För att lära sig ett språk behöver man våga tala.

De vinnande videorna valdes av Katarina Rejman tillsammans med bildkonstpedagogen **Anna Härmälä**. Rejman hyllade elevernas insatser:

– Bidragen var fulla av humor och fantasi.

Understödsföreningens styrelse återvald, 35 000 euro till bidragsutdelning

Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner höll årsmöte den 26 mars i Helsingfors. Mötet behandlade stadgeenliga ärenden, godkände bokslutet och beviljade styrelsen ansvarsfrihet.

Stefan Andersson omvaldes till styrelsens ordförande, och **Harriet Lindeberg-Saapunki** samt **Stina Heikkilä** fortsätter som styrelsemedlemmar.

Under det gångna året överförde föreningen 35 000 euro i medlemsavgifter till SFV:s allmänna utdelning. Medlen har gått till bland annat initiativ som främjar ungas psykiska hälsa, tävlingen Snälla hjältar samt Nykarleby Museiförening.

1998

SFV:s första kvinnliga ordförande

Ann-Mari Häggman var styrelsemedlem i SFV 1976–2010, och den första kvinnan på ordförandeposten år 1998. Under hennes tid som styrelsemedlem och senare ordförande växte SFV både vad gäller verksamhet och ekonomiska resurser. Aktiviteterna, som tidigare hade varit mer splittrade, inordnades under denna långa tidsperiod i större enheter som Svenska studiecentralen, Institutet för distansstudier och yrkesinstitutet Axxell. En betydelsefull händelse var köpet av fastigheten som blev SFV-huset G18 i Helsingfors 2005.

Häggman är folkmusikforskare och folklorist, fil.dr 1992. Hon var arkivarie vid Svenska litteratursällskapets folkkultursarkiv 1968–85 och dess chef 1992–1993. Hon har vidare varit direktor för Finlands svenska folkmusikinstitut i Vasa 1985–1991, t.f. professor i folkloristik vid Helsingfors universitet 1993–1995 och institutschef för folkmusikinstitutet i Vasa 1996–2008. Porträttet, som hänger på SFV:s kansli, är målat av **Fritz Jakobsson**. Olja på duk, 99 x 73 cm. Alla SFV-porträtt kan du bekanta dig med på *sfv.fi/sv/vem/historia/portratt*

*Utbildningarna och kurserna arrangeras av SFV:s studiecentral och SFV:s sommaruniversitet. Mer information och anmälan: **sfv.fi/kurser**. Samtliga utbildningar är avgiftsfria om inget annat nämns. Vi förbehåller oss rätten till ändringar.*

SFV:s kurser och utbildningar

LANDSKAPSMÅLNING
2–5.6 | Hangö
Konstkurs utomhus på olika platser i och omkring Hangö. Kursens tema i år är Harmonier och disharmonier, kontraster och korrelationer.

DIALOGPAUS – ATT LEDA SAMTAL
20.8 kl. 9–14.30 | Åbo och 3.9 kl. 9–14.30 | Helsingfors
Kostnadsfri utbildning i Dialogpaus-metoden, särskilt utformad för dig som vill leda samtal med och för unga. Under utbildningen får du delta i en riktig Dialogpaus-diskussion, och testa på att själv leda ett samtal i en trygg miljö.

PROJEKTLEDNING MED PPS-MODELLEN
4–5.9 kl. 13–17 och 8.30–12 | G18, Helsingfors
Arbetar du som projektledare eller koordinator och vill stärka din kompetens inom projektledning med stöd av PPS-modellen? Denna lunch-till-lunch-utbildning ger dig praktiska verktyg och kunskap i projektledning, ledarskap och rollfördelning i projekt.

ONBOARDING – NYANSTÄLLNING I TREDJE SEKTORN
11.9 kl.13–16 | G18, Helsingfors
Är du nyanställd i ett förbund, en organisation eller en förening och vill få en snabb introduktion i hur det är att arbeta inom tredje sektorn? Under tillfället delger vi information som du har nytta av, ger tips på hur du kan utveckla ditt arbete och öppnar upp möjligheter till nätverkande med personer i andra organisationer. Tillfället ordnas i samarbete med Förbundsarenan.

ANSVARSFULL EVENEMANGSPRODUKTION FÖR FÖRENINGAR
23.9 kl.16.30–18 | Vasa
En praktisk verkstad om ansvarsfull evenemangsproduktion. Under en eftermiddag får du möjlighet att utforska hur din förening kan genomföra evenemang med hållbarhet i fokus. Här får du nya insikter, erfarenhetsutbyte och konkreta verktyg.

SEKRETERARKURS: FÖRENINGENS ADMINISTRATION
6.10 kl. 18–19.30 | Online
Som sekreterare i en förening har du oftast en avgörande roll när det gäller föreningens administration. Välkommen på en digital utbildning där du lär dig det du behöver veta för att organisera och styra rätt i ditt arbete som sekreterare i en lokal förening.

ARBETSVÄLMÅENDE – GLÄDJE, ENTUSIASM OCH TILLIT I VARDAGEN
17. 11 & 24.11 kl. 13–14.30 | Online
En positiv anda på jobbet är grunden för trivsel och engagemang. I den här inspirerande och kostnadsfria tvådelade digitala utbildningen får du konkreta verktyg för att stärka både det kollektiva och det individuella välmåendet på din arbetsplats.

SPECIALPEDAGOGIK 25 SP
- Introduktion till specialpedagogik, 5 sp 2.6–5.8.2025
- Perspektiv på funktionsvariation I, 5 sp 22.9–9.10.2025
- Stöd för socioemotionella färdigheter, 5 sp 27.10–13.11.2025
- Speciallärarens yrkesroll, 5 sp 13.1–29.1.2026
- Stöd för lärande i läsning och matematik I, 5 sp, våren 2026.

SE DEN
aktuella listan
med kurser på
www.sfv.fi/kurser

Har du frågor om SFV:s utbildningar? Kontakta **Tove Eklund-Hartman**, *tove.eklund-hartman@sfv.fi*, eller **Anne Holmström**, *anne.holmstrom@sfv.fi*

Rötter

Wivan Nygård-Fagerudd
STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

I fjol lästes en dikt på meänkieli i programmet Dagens dikt i Sveriges radio. Det var första gången sedan det ikoniska programmets start år 1937. En milstolpe.

En annan milstolpe är det när Sverige denna vår skickar ett bidrag från Finland på Vörådialekt (och lite finska) till Eurovisionen. I skrivande stund ligger finalen i Basel framför. Men allmänbildningen i både Sverige och Finland har redan fått en seger: under de veckor som gått sedan den svenska Mellofinalen har finlandssvenskheten fått enorm uppmärksamhet i bägge länders medier. Språkvetare har förklarat på bästa sändningstid. Pressen har fyllt spalterna med rapporter och kulturkrönikor. Influencers har övat på att säga ”bekymber försvinder”.

Uppläsare av dikten *Jag är född utan språk – Kielettömänä syntyny* i Dagens dikt var författaren själv, Bengt Pohjanen. När han skrev den år 1961 var han 17 år och elev vid gymnasiet i Haparanda. Dikten skildrar gränslandets korseld mellan två språk, tungans stumhet och kravet på ”redlighet, språk och nationalitet”. I dag finns den översatt till över 40 språk. Pohjanens erfarenheter är lokala, men mekanismerna universella.

Det är svårt för en språkmajoritet att till fullo förstå vad modersmålet betyder för en språkminoritet. Att det finns hundratusentals svenskspråkiga i Finland kan för vissa rikssvenskar te sig som en så märklig företeelse att följdfrågan blir: ”Talar ni finska med varandra när ingen från Sverige är med?”.

Buggen i systemet är den automatiska koppling som många gör mellan nation och språk. I en sådan världsordning ryms inte konceptet ett land, ett folk, två språk.

Språk- och nationsgränser följs dåligt åt i hela Europa. Det leder i värsta fall till att människor inte är välkomna i sitt eget land. Ukrainas krimtatarer har ofta hamnat i kläm. Numerärt är de ungefär lika många som finlandssvenskarna, men procentuellt en minsting bland Ukrainas många språkminoriteter. Under Sovjettiden for de särskilt illa, och innehade ett tragiskt rekord som det folk som minskade mest under Stalins förtryck – över hälften dog av umbäranden och svält. Resten utpekades som syndabockar efter andra världskriget och tvångsdeporterades till andra delar av Sovjetunionen. När de fick återvända på 1980-talet ägdes deras marker och hus av sovjetiska inflyttare.

Om krimtatarernas öde sjöng Jamala när hon år 2016 vann Eurovisionen för Ukraina med sången *1944*. Texten gick delvis på krimtatariska, ett språk som talas av en krympande andel av detta folk som i vår tid råkat i limbo mellan ukrainsk nationalism och rysk ockupation.

Små språk som krimtatariska, meänkieli och de svenska dialekterna i Finland förenas av att de berättar om tillhörighet och rötter. Att trenden i dag i ett spektakel som Eurovisionen går mot att färre sjunger på engelska är hoppfullt för mångfald överlag och förhoppningsvis för minoriteter i synnerhet. Kultur har bärkraft – och sprängkraft.

NY STYRELSEMEDLEM

Linnéa Henriksson

värnar om bildning, läsning och svenskans överlevnad i Finland

Text *Sebastian Dahlström* ~ **Foto** *Pia Pettersson*

SFV:s nya styrelsemedlem Linnéa Henriksson är en pragmatiker med fötterna på jorden. Att främja bildning och bevara det svenska i Finland ligger henne varmt om hjärtat.

Valborgsfirandet var i full gång, och Vårdberget i Åbo hade fyllts av festglada människor i vita mössor. I vimlet fanns också forskaren, styrelseproffset och SFP-politikern **Linnéa Henriksson**. Mitt i en diskussion om politik fick hon frågan vad hon egentligen brinner för.

– Det här, svarade jag då. Att hundratals människor samlas för att lyssna på när Brahe Djäknar och Florakören sjunger in våren på svenska i Åbo. Det är en stark symbol för det svenska i Finland. Svenskfinlands överlevnad är väl det jag ytterst brinner för.

Fast egentligen gillade Linnéa Henriksson inte frågan. Det avslöjar hon när vi en knapp vecka senare träffas för en intervju i hemstaden Raseborg. Någon eldsjäl i ordets klassiska bemärkelse är hon inte.

– Jag ser mig inte som någon som brinner starkt på det sättet. I många avseenden är jag väldigt pragmatisk, och kan rentav vara lite allergisk mot stora svulstiga ord. Mer inspirerad blir jag av konkreta exempel och långsiktigt, genomtänkt arbete.

BRED FÖRANKRING I SVENSKFINLAND. Linnéa Henriksson undervisar och forskar i offentlig förvaltning vid Åbo Akademi och är förtroendevald i Raseborg för SFP. Redan som ung gick hon med i SFP och blev som 20-åring förbundssekreterare för Svensk Ungdom.

– Jag brukar nämna mitt politiska engagemang framför allt i syfte att avdramatisera politik. Man ska inte förväxla lokalpolitik i Finland, som engagerar helt vanliga människor, med det som sker runt president **Trump**.

Vid sidan av politiken och jobbet som universitetslektor och forskare har Linnéa Henriksson också skaffat sig en bred erfarenhet av olika styrelseuppdrag. Under elva års tid var hon aktiv inom Svenska kulturfonden, och är i dag ordförande för Förbundsarenan samt medlem i styrelserna för Åbo Akademi och Axxell.

Jag frågar Linnéa Henriksson vilken fråga hon ser som den viktigaste i sitt kommande uppdrag för SFV.

– Du får återkomma om ett år. Jag har lärt mig att i ett nytt sammanhang är det svårt att på förhand avgöra vilka frågor som blir viktiga. Dessutom handlar styrelsearbete om gemensamma beslut, så dynamiken i gruppen påverkar också vilka frågor som blir centrala.

ARTIFICIELL INTELLIGENS ETT HOT MOT BILDNING? Linnéa Henriksson ser sina styrkor som styrelsemedlem i sin jordnära inställning och ett livslångt intresse för bildningsfrågor.

För Linnéa Henriksson kom frågan om hon ville vara med i SFV:s styrelse som en glad överraskning: ”Visst är det trevligt att man uppfattar att jag kunde ha något att ge. SFV som organisation är bekant sedan länge.”

SFV:s uppdrag som en garant för utbildning och bildning ser Linnéa Henriksson som allt viktigare i en tid där artificiell intelligens växer sig stark.

– Det finns intressanta fördelar med AI men särskilt för bildningens del ser jag stora risker. Som universitetslektor möter jag studerande som använder AI till och med för att leta citat i texter. Men utbildning handlar inte bara om att hitta rätt svar. Det handlar också om att lära sig saker som man inte visste att man behöver och bygga kunskap som kan användas i andra sammanhang. Den djupare förståelsen får man bara genom att själv läsa hela texten.

BRISTANDE LÄSFÖRMÅGA ÄR ETT DEMOKRATIPROBLEM. En samhällelig utveckling som oroar Linnéa Henriksson är ungas allt sämre läsförmåga. Som forskare och expert på kommunal förvaltning kan hon intyga att en del av kittet som håller ihop vårt samhälle är en känsla av delaktighet hos medborgarna.

> *I den tid vi lever i är det viktigt att fortfarande stå upp för bildning.*
> **Linnéa Henriksson**

– Var och en har en enorm fördel i att kunna uttrycka sina tankar och känslolägen så att man gör sig förstådd. Delaktighet förutsätter oftast en god kommunikationsförmåga, och det effektivaste sättet att skaffa sig ett gott språk är att läsa mycket.

I en tid när tilliten till samhällsinstitutioner minskar och individualismen ökar, är det därför viktigare än någosin att stärka intresset för läsning, menar Henriksson.

– Det spelar egentligen inte så stor roll vad man läser, bara man läser. Främst handlar det om mängden text. Dagens barn läser så lite att de inte utvecklar det språk de behöver för att känna sig delaktiga i samhället när de växer upp. Det är ett demokratiproblem. Ett annat demokratiproblem är idén om att delaktighet måste skapas. I stor utsträckning handlar delaktighet fortfarande om att faktiskt delta, i föreningar och diskussioner och andra sammanhang.

NY
STYRELSEMEDLEM

”Kundaspekten är min styrka”

Text & **Foto** *Maria Thölix*

Stefan Strandberg inledde sin yrkeskarriär inom bildningsväsendet. Nu återvänder han till bildningen som nyinvald ledamot i SFV:s styrelse.

Arbetsfördelningen inom den finlandssvenska stiftelse- och föreningsvärlden är jag bekant med, men jag har inte varit invald i den här typens beslutsfattande.

Det säger **Stefan Strandberg** som tillsammans med **Linnéa Henriksson**, universitetslektor i offentligt ledarskap vid Åbo Akademi, invaldes i SFV:s styrelse i slutet av april.

– Platserna blev lediga då **Jan-Erik Stenman** och **Heidi Backman** avgick och jag antar att man vill ha en regional balans i styrelsen.

Stefan Strandberg är hemma från Kimitoön men bosatt sedan studietiden i Åbo. Närheten till hemgården har bestått genom åren och familjen har aktivt valt att erbjuda sina barn lika delar stad och landsbygd.

– Bland annat har vår ena son gått i gymnasiet i Kimito.

I Kimito inledde han också sin yrkeskarriär då dåvarande kommundirektör **Harry Bondas** erbjöd jobbet som skoldirektör i Kimito – något han som 26-åring tackade ja till.

Som nyutexaminerad politices magister från Åbo Akademi hade han plötsligt ansvar över skolor, bibliotek och medborgarinstitut och var även chef för sina forna lärare och rektorer.

– Det gjorde en ganska ödmjuk. Det blev fyra spännande och väldigt lärorika år. Bondas uppmaning ’Du ska int’ bossa så myki’ var en lärdom jag tog åt mig och har försökt anamma under åren.

Strandberg värdesätter möjligheten att nu få arbeta för bildningen igen genom SFV.

– Det känns det väldigt roligt, litet som att cirkeln är sluten. Men mycket har förändrats sedan mitten av 90-talet och det gäller att förstå behoven och utmaningarna av i dag, men även läsa av trenderna inför framtiden.

Att kritiskt kunna iaktta sin omvärld och lära sig sålla allt man matas med uppger han själv ha funderat mycket på.

– Vi lever i en värld som är både banal och skrämmande. Från den traditionella pulpetmodellen kan bildning och undervisning ske på många olika sätt och det gäller inte bara att lära sig något utan att snabbt kunna ta in ny information.

Efter cirka 20 år på försäkringsbolaget Veritas övergick Strandberg till statens kundservicetjänster som fungerade som kontaktcenter bakom TE-centralen och NTM-tjänster.

I dag är Strandberg direktör för FPA:s västra kundserviceenhet som består av fyra landskap längs landets västkust, från Salo till Karleby.

– Det är ett språkligt utmanande område där både finska och svenska är mycket starka på sina håll. Jag håller ett vakande öga över svenskan.

Han lyfter fram SFV:s viktiga roll att jobba för svenskan.

– Föreningens bärande uppdrag är ju att främja och stärka det svenska språket och bildningen. Därför är verksamhet på gräsrotsnivå otroligt viktigt. Språkklimatet i Finland blir knappast bättre och i kombination med demografin är det en utmaning.

– SFV:s främsta uppgift är att bevara och förstärka den kulturella identiteten i ett landskap av tilltagande intolerans, inte minst det svenska i Finland, säger Stefan Strandberg.

> *Det är spännande att det finns så många olika nivåer att stöda, både i form av bidrag och egen verksamhet.*
> **Stefan Strandberg**

Under Strandbergs yrkeskarriär har kunden alltid stått i fokus. Med både statlig och kommunal arbetserfarenhet från pensionssidan till arbetsförmedling kan han lyfta fram en helhetsbild av kunden.

– Jag är en all around-typ. Jag har suttit i styrelser och organisationer och i många aspekter även behandlat placeringsfrågor, men det är kundaspekten som är min styrka. Och inom SFV motsvarar kunderna de bidragssökande.

Strandberg tilltalas av att SFV:s verksamhet är väldigt mångfacetterad.

– Det är spännande att det finns så många olika nivåer att stödja, både i form av bidrag och egen verksamhet.

För tillfället står renoveringen av SFV-huset G18 i Helsingfors i fokus.

– GRO-projektet är stort och viktigt för hela finansieringskapitalet. Jag anser att förändringar inte ska genomföras för förändringens skull, det är ingen idé. Samtidigt måste man inse att vi lever i en omgivning som förändras hela tiden. Om man inte vågar kan man knappast vinna heller.

Som nyinvald ledamot poängterar han att styrelsen tillsammans fattar besluten.

– Men med ena foten stadigt på marken och den andra i luften på väg mot framtiden är förutsättningarna goda att fortsättningsvis kunna stöda utbildningen och främja kulturen på svenska i vårt land.

LÅT KONSTEN

smyga in i klassrummet

Text & **Foto** *Sonja Finholm*

Ett garnnystan, papper och lite färg. Eller några trumpinnar. Mer än så behövs inte för att kreativiteten ska flöda i klassrummet. Men den här gången är det inte eleverna som skapar, utan lärarna.

I en skola jag nyligen besökte använde vi yoghurtburkar som trummor och en knippe grillpinnar som trumpinnar, svårare än så behöver det inte vara.
Marina Lindholm

Marina Lindholm håller en musikverkstad där deltagarna får lära sig olika rytmer och rörelsesånger.

Intresset för konst och kultur i skolan är stort. När SFV:s skolnätverk BRAVO! och Svenska kulturfondens strategiska satsning SKAPA bjuder in till en kreativ fortbildning är över 50 lärare på plats i Sandsund skola i Pedersöre. Deltagarna får välja mellan fyra olika workshoppar, och det dröjer inte länge innan skapandet är i full gång.

– Det är alltid bra med en påminnelse om att man inte behöver göra allt så invecklat. Med hjälp av ett garnnystan och lite färg har du en hel bildkonstlektion, säger **Lena Lindqvist**.

Hon och kollegan **Marianne Svenfelt** från Holm skola i Larsmo deltar i konstläraren **Stina Sandströms** workshop med fokus på yllegarnsgrafik. Medan konstverken växer fram diskuterar lärarna allt från hur man ska bedöma bildkonst till konstens betydelse för inlärningen. Stina Sandström betonar att upplevelsen ofta är viktigare än uppgiften:

– Barn som får uttrycka sig genom konst får en tillhörighet och en gemenskap. Speciellt för dem som har utmaningar med läsämnen kan konsten bli en plats där de får vara med och bidra, uttrycka sig själva och framför allt vara stolta över något de själva gjort.

Marina Lindholm och Susanne Kummel är nöjda med samarbetet inom skolnätverket BRAVO!.

Läraren Lena Lindqvist med konstverket Helge, tillverkat av återvunnet material.

Konsten och kulturen har i dag en självklar plats i läroplanen och tanken är att konsten också ska integreras i alla ämnen. Men i praktiken kan det vara svårt. Många skolor saknar till exempel bildkonstsalar, vilket innebär att en stor del av lektionstiden går åt till att hämta, plocka fram och städa undan material.

– Men det är också upp till oss lärare. Jag ser framför mig hur jag kan ta med mig garnet och färgerna utomhus i vår, och låta eleverna experimentera utan att behöva vara rädd för att kladda ner hela klassrummet, säger Marianne Svenfelt.

SKAPA Jakobstadsregionen och skolnätverket BRAVO! är två aktörer som på var sitt håll jobbar mot samma mål – att stärka konstämnenas ställning och göra konstundervisningen mer jämlik. Genom att samarbeta breddar man innehållet och når ut till ännu fler, i det här fallet lärare. Målet med dagens fortbildning är att stöda lärare som jobbar med bildkonst, musik, ordkonst och drama.

Susanne Kummel från Sandsund skola säger att musiken tillför mycket i klassrummet.

– Tanken är att låta dem själva få prova på olika arbetsmetoder och övningar, det är det bästa sättet att inspirera och få nya saker att fastna, säger BRAVO!-koordinatorn **Marina Lindholm**.

Även för SKAPA Jakobstadsregionens projektledare **Jonas Kuhlberg** är workshopparna ett sätt att visa bredden inom konstundervisningen. Han och kollegan **Martin Nybacka** tipsar om tekniska hjälpmedel inom musiken, medan **Amanda Aumanen** visar hur man kan väcka läs- och skrivlusten med hjälp av ordkonst. Deltagarna får också prova på olika dramaövningar och skapa reliefer av återvunnet material.

– Att utöka samarbetet mellan olika aktörer är en av de målsättningar vi jobbar med, och den här fortbildningseftermiddagen är ett bra exempel, säger Jonas Kuhlberg.

I musikrummet har Marina Lindholm plockat fram trumpinnar och värmer upp gänget med olika rytmer. Precis som i bildkonstsalen handlar diskussionerna om hur man kan inspirera eleverna att uttrycka sig på olika sätt.

– Musik handlar mycket om rytmer och motorik, vilket gynnar både koncentrations- och inlärningsförmågan. Jag tycker att alla borde börja dagen med en klapplek eller ramsa.

Workshoppen rivstartar med en låt som alla kan – *Bara bada bastu*. Marina Lindholm visar hur man kan arrangera låten för en klassuppsättning. Hon påminner också lärarna om att man kan göra musik med det mesta man råkar ha:

– I en skola jag nyligen besökte använde vi yoghurtburkar som trummor och ett knippe grillpinnar som trumpinnar, svårare än så behöver det inte vara, säger hon.

TIPS

SÅ LYCKAS DU MED BILDKONSTEN

- Ha tillgång till mycket olika slags material. Att jobba till exempel med återvunnet material är både hållbart och förmånligt.
- Ge utrymme för fritt skapande i stället för att barnen ska efterlikna en modell.
- Sänk ribban. Konsten behöver inte alltid resultera i något alster att visa upp, utan det är själva skapandet som är huvudsaken.
- Konst kan bidra till en starkare självkänsla. Påminn barnen om att alla alster inte behöver vara likadana.

Källa: Stina Sandström

En av deltagarna tipsar om ätpinnar och en annan berättar om självlysande trumpinnar som lyser när man slår med dem. Deltagarna får trumma i takt till bastulåten och snart är alla stämmor på plats.

Sandsund skola är en av de skolor som varit en del av skolnätverket BRAVO! redan från början. Klasslärare **Susanne Kummel** säger att hon har stor nytta av

Konstläraren Stina Sandström jobbar utgående från att konsten är hälsofrämjande: ”I konsten kan till exempel ett NEPSY-barn med en splittrad inre värld och många impulser få en upplevelse av att hen kan kontrollera åtminstone något.”

> *Barn som får uttrycka sig genom konst får en tillhörighet och en gemenskap.*
>
> **Stina Sandström**

Marianne Svenfelt och Lena Lindqvist deltar i en workshop kring yllegarnsgrafik.

samarbetet, och framför allt av materialbanken.

– De färdiga lektionspaketen sparar mycket tid för oss lärare, säger hon.

Susanne har många av skolans musiklektioner. Men också i andra ämnen smyger hon in musiken och rörelseglädjen så ofta hon kan.

– Musik är så mycket mer än att bara sitta och sjunga eller ha teori. Genom musiken får man hela kroppen med, vilket tillför mycket, speciellt i de lägsta klasserna. Om man till exempel behöver en paus på en matematiklektion är en rörelsesång perfekt. Eleverna får stiga upp och röra på sig, vilket gör att de piggnar till, och dessutom har musik och rytmer en positiv inverkan både på kroppskontrollen och inlärningen.

Tillbaka till yllegarnet. Marianne Svenfelt passar på att berömma konceptet med olika workshoppar.

– Många lärarfortbildningar går ut på att sitta och lyssna på en föreläsare, vilket ibland kan vara tungt, speciellt efter en lång arbetsdag. Här får vi i stället vara kreativa och skapa något själva.

Stina Sandström uppmuntrar deltagarna att leka med komplementfärger, linjer och olika figurer i det oändliga. Här finns inga färdiga modeller eller förväntade resultat, vilket både Lena Lindqvist och Marianne Svenfelt uppskattar.

– I skolan finns prestationskrav så det svämmar över, därför är konsten och kulturen så viktig. Just nu har vi i mitt tycke alldeles för lite resurser för skapande ämnen, i min klass har vi till exempel bara en veckotimme bildkonst.

– Och det fina med just den här tekniken är att det handlar om fritt skapande. Ingen vet vad som händer när du lyfter på pappret, säger Lena Lindqvist, som själv får fram konturerna av en humla. Alldeles slumpmässigt.

BRAVO!

- **Vad:** Skolnätverk som jobbar för att stärka konstämnenas position i skolorna genom att öka samarbetet med externa aktörer, utarbeta nya pedagogiska modeller och öka integreringen av konstämnen i andra skolämnen. Drivs och finansieras av SFV.
- **För vem:** Lärare som undervisar i bildkonst och musik i årskurserna 1–6.
- **Fokus på:** Att stöda skolorna i arbetet med att skapa en skola där konstämnen är en naturlig del av vardagen, över ämnesgränser och under hela läsåret.
- **Målsättning:** Att ge barn en god relation till konst och kultur i tidig ålder, stärka konstämnenas ställning i skolorna och ge lärare nya verktyg.

Källa: *www.bravoskolor.fi*

SKAPA

- **Vad:** Satsning på konstundervisning för barn och unga. Finansieras av Svenska kulturfonden och drivs i form av en rad lokala och regionala projekt, varav SKAPA Jakobstadsregionen är ett. Totala budgeten är sex miljoner euro.
- **För vem:** Kommuner, utbildningssektorn samt barn och unga.
- **Fokus på:** Tillgänglighet och jämlikhet. Att stärka barns och ungas välmående genom att bidra till att fler får delta i konstundervisning på svenska i Finland, samt att uppmuntra kommuner och andra aktörer att koordinera satsningar, dela med sig och skapa nya gemensamma strukturer.
- **Målsättning:** Att fler barn och unga ska få delta i konstundervisning på fritiden – på sitt språk, på sina villkor, på sin hemort och till en rimlig kostnad.

Källa: Svenska kulturfonden, SKAPA Jakobstadsregionen

En resa som aldrig slutar

Gustaf Widén

ÄR JOURNALIST OCH FÖRFATTARE

Man behöver inte röra på sig för att resa.

Jag sitter bekvämt tillbakalutad i läsfåtöljen och låter tankarna leka. I Ecuador eller Argentina har jag aldrig varit, ändå var det tidigt hemvana miljöer för mig genom att jag läste upptäcktsresanden Rolf Blombergs reseskildringar och Bruce Chatwins märkliga böcker om vandringar i Patagonien. Jag hade varit där, på ett mentalt plan.

Missförstå mig inte. Jag tycker om att resa, även om flygplatser med sina rigorösa säkerhetsbestämmelser numera får mig att rysa. Det finns platser som jag ständigt längtar tillbaka till: den lilla byn Rilly-la-Montagne i Champagne, stränderna i Karibien, det storslagna landskapet på Grönland, kulturmetropolen Wien, Positano vid den undersköna Amalfikusten i Italien och framför allt Lissabon, den mytiska vita staden där jag under många besök följt i poeten Fernando Pessoas spår. För att inte tala om det underbart vackra Costa Rica; om detta lyckliga land inte skulle ligga så långt borta skulle jag när som helst flytta dit, åtminstone under vinterhalvåret.

Man kan drömma om att färdas. Men man kan också bekänna sig till begränsningen, där den prosaiska vardagen förvandlas till en resa. Så gjorde den franske officeren och ämbetsmannen Xavier de Maistre i boken *Resa i mitt rum* (*Voyage autour de ma chambre*), ett litet berättartekniskt mästerverk som utkom 1794 och senare utgetts i flera översättningar till svenska.

Det handlar rent konkret om att han efter att ha utkämpat en duell placerades i husarrest under 42 dagar. Hur skulle han fördriva tiden? Jo, genom att helt konkret skildra det rum där han levde. Han betraktar sin närmiljö med nyfikna ögon, skriver om möbler, tavlor, böcker, ting som får honom att associera till allt möjligt som skett i hans liv. Som sällskap har han den trogna hunden Rosine, som beskrivs med stor värme, en av de första kärleksfulla hyllningarna av ett husdjur som jag stött på i litteraturen. Att betrakta blir en sorts meditation: ”Timmarna glider förbi och sjunker under tystnad hän i evigheten, utan att man sörjer deras gång”.

Själv reser jag ogärna sommartid; ingenting kan överträffa en åländsk sommar med varma vindar, fågelsång och vita segel i sundet. Men varför inte inspireras av de Maitres exempel? När skymningen långsamt faller sätter jag mig ner i salen, låter blicken svepa över tingen. Många har funnits på samma plats i hundra år, redan på mina morföräldrars tid. Allt har sin historia att berätta. Kopian av Arnold Böcklins berömda målning *Dödens ö* fascinerade mig redan som barn: vad finns innanför porten där Karon styr in sin farkost? Att följa konstnären i denna fantasi bortom livet är en resa i tid och rum. Där finns porträtt av mina anfäder, jag betraktar dem med tacksamhet. Blickar jag ut genom fönstren mot väster avtecknar sig skärgårdsvyer med en flammande solnedgång utan motstycke. Jag sitter stilla, andas långsamt, men tankar och minnen rör sig ständigt som om de följde en inre karta.

Jag sitter i rummet och låter mig föras på en resa utan slut.

> *Timmarna glider förbi och sjunker under tystnad hän i evigheten, utan att man sörjer deras gång.*

Lärarna Katarina Back, Sonja Back och Isabelle Snygg är tre av dem som engagerar sig helhjärtat för skolans konst- och kulturämnen.

Sonja Back säger att konst- och kulturämnen har en enande effekt i klassen.

Årets BRAVO!-skola

Replot-Björkö vill inspirera andra

Text & **Foto** *Sonja Finholm*

Engagemanget och viljan att dela med sig och inspirera andra. Det är motiveringen till att Replot-Björkö skola får utmärkelsen Årets BRAVO!-skola. Skolan har en uttalad prioritering av konstämnena där bildkonsten och musiken smidigt vävs in i alla andra ämnen. Målsättningen är att skapa ett undervisningsklimat där alla känner att de kan lyckas.

Vilket otroligt fint erkännande för ett arbete som vi själva brinner så mycket för.

Det säger en märkbart rörd **Katarina Back**, klasslärare i Replot-Björkö skola.

Strax innan har BRAVO!-koordinatorn **Marina Lindholm** överraskat henne och de andra i lärarkollegiet med ett diplom och en check på 1000 euro.

Replot-Björkö skola har varit en del av BRAVO!-nätverket ända från start. Skolan har flera lärare som brinner för konstämnen och de har länge jobbat både klass- och ämnesöverskridande för att få in så många aspekter som möjligt av både bildkonsten och musiken.

Isabelle Snygg tar fram telefonen och bläddrar bland bilderna från skolan. Här

Colin Snygg går i ettan i Replot-Björkö skola. Ett av hans favoritämnen är musik. ”För att läraren Katarina är så bra.”

finns allt från stenvärlden, som eleverna byggde upp inför kommunens stora jubileumsutställning, till den multimediala satsningen på berättelsen om *Patrik och pensionärsmakten*, inspirerad av **Malin Klingenbergs** bok med samma namn och Wasa Teaters dramatisering.

– För många elever är musiken och bildkonsten en skön paus i skolvardagen, men konstämnena betyder framför allt att eleverna får en möjlighet att uttrycka sig själva, lära sig tolka känslor och öva samspel med andra – kompetenser som blir allt viktigare i framtiden, säger Isabelle Snygg.

MATERIALBANKEN STOR INSPIRATION.

Att vara en del av BRAVO!-nätverket ger lärarna en stor dos inspiration. BRAVO!-koordinatorn Marina Lindholm besöker skolan redan andra gången. Lektionen innan har **Sonja Back** med hjälp av henne byggt upp en hel orkester i klassen. Andra dagar när Sonja Back jobbar på egen hand finns en hel materialbank att ösa ur.

– Bandlektionen hade jag aldrig fixat så här smidigt på egen hand. Ibland då jag kanske har en idé, men inte riktigt hinner planera allt i detalj, är materialbanken extra värdefull. Jag kan använda ett material rakt av, eller så plockar jag ut valda delar och anpassar dem till något eget projekt.

Själv har Sonja Back bland annat bidragit med ett material kring klockspel, med skriftliga instruktioner och bilder som beskriver hela processen, fritt fram att användas av andra.

I Replot-Björkö skola har man en uttalad prioritering av konstämnena där bildkonsten och musiken smidigt vävs in i alla andra ämnen. Målsättningen är att skapa ett undervisningsklimat där alla känner att de kan lyckas. Just nu jobbar klasserna med ett större projekt inför påsken, där lärarna får in allt från bildkonst och musik till historia och religion. Och till och med programmering. Ett annat exempel är en videobaserad dockteater som skolan producerade inför fjolårets programafton.

– Det fina med konstämnen är att alla elever har en chans att lyckas och att själva få vara med och skapa fritt i en miljö där inget är rätt eller fel. Vi märker också hur konstämnen och gemensamma projekt bidrar till en bättre gemenskap i klasserna, här hörs det positiva utrop och snälla kommentarer på ett helt annat sätt än till exempel under en matematiklektion, säger Katarina Back.

LYCKADE LEKTIONER GER GÅSHUD.

Också från föräldrahåll har lärarna fått höra att just konstämnen är de som ofta skapar de finaste minnena – just eftersom man inte fokuserar så mycket på resultat och prestationer.

– Ibland kan jag få gåshud över hela kroppen när jag ser hur en annars ganska stökig klass plötsligt jobbar tillsammans och alla exakt samtidigt sätter den sista tonen i ett musikstycke, säger Katarina Back.

Och prissumman då, vad ska ni göra med den?

– Eftersom vi i fjol fick en donation för att utöka skolans instrumentsamling, så tänker vi att en del av de här pengarna ska användas för att köpa in mer material och utrustning för bildkonsten. Men det blir nog säkert också något musikrelaterat. På min egen önskelista finns bland annat en ukulele, säger Sonja Back.

Rektor **Anders Kåll** är stolt över sina kollegor. Ur ett förmansperspektiv ser han hur viktigt det är att lärarna får möjlighet att förverkliga projekt som de själva brinner för, något som genererar iver och glada miner i lärarrummet.

– Via BRAVO!-nätverket får vi dessutom värdefulla kontakter med andra skolor, och möjligheten att utbyta erfarenheter.

Och bäst av allt – enligt både rektorn och lärarna – är materialbanken.

– Den är som en skattkista med inspiration! säger Katarina Back.

Replot-Björkö skola

- Ligger på ön Replot i Korsholms skärgård.
- Har detta läsår 93 elever och åtta lärare plus övrig personal.
- Den nuvarande skolstrukturen bildades när byskolan i Björkö lades ner 2012.

Rektor Tony Björk och professor Mirjam Kalland diskuterade hur jämlika möjligheterna egentligen är för dagens skolelever och studerande.

”Nu minns jag varför jag gör det här”

Text *Sanna Mandelin, Saara Fernström* ~ **Foto** *Frida Lönnroos*

Inspiration, nya insikter och nya bekanta att utbyta erfarenheter med. Det är Utbildningskonferensen i ett nötskal. Heldagskonferensen samlade omkring 140 personer till SFV-huset G18 i början av april för att diskutera aktuella frågor inom utbildning och pedagogik.

Sorlet fyller salen när moderatorn **Niklas Wahlström** från SFV har utlyst kaos: alla ska stiga upp från sina stolar, hälsa på minst en ny människa och sedan sätta sig ner på en annan plats. Att lära känna andra inom utbildningsfältet är ett av de stora målen med konferensen, som i år ordnades för fjärde gången i SFV-huset G18 i Helsingfors.

Årets tema var Tro, hopp och framtid, ett tema som avspeglades på ett vackert sätt när Åshöjdens högstadiums musikklasser sjöng för den fullsatta salen.

Huvudtalaren **Olli-Pekka Heinonen**, generaldirektör för IBO (International Baccalaureate Organization), knöt an till Åshöjden-eleverna när han talade om utbildningens kraft att forma en bättre morgondag. Deras sång uttryckte något som Heinonen återkom till: att hoppet lever där unga får känna sig sedda, behövda och delaktiga. Det var inte en lättköpt optimism han förespråkade, utan ett hopp som växer ur förmågan att föreställa sig en framtid, trots samtidens komplexitet och oro.

Talet inspirerade deltagarna till spontana diskussioner under nästa programpunkt, som var en interaktiv verkstad om den framtida grundutbildningen i Finland.

– När jag hörde honom mindes jag varför jag gör det här jobbet, sade **Jessica Gillberg**.

Sari Gustafsson höll med.

– Inget småpysslande, utan det handlade om vad det är att vara människa i en värld som förändras hela tiden.

Gruppen lyfte fram trygghet som en viktig grundpelare, inte bara för elever utan också för de vuxna i skolan. Samtidigt uttrycker deltagarna en oro för att skolan alltför lätt fastnar i strukturer och regler.

Under eftermiddagen samtalade professor **Mirjam Kalland** och rektor **Tony Björk** om jämlikhet i utbildningen. Kalland sade att löftet ”alla kan bli vad som helst” är falskt, men att alla barn kan hitta ett meningsfullt liv och sin egen väg om de får rätt stöd.

Björk betonade att förväntningar från omgivningen spelar stor roll. I vissa regioner finns en större förväntan på barn att gå vidare till universitet, i andra till yrkesutbildning.

Samma sak lyftes fram under eftermiddagens avslutade programpunkt, paneldiskussionen kring temat ”Är utbildning en förutsättning för ett gott liv 2035?”.

Närpes bildningsdirektör **Åsa Snickars** lyfte vikten av att se varje individs dröm som lika värdefull – oavsett om drömmen handlar om att bli läkare eller VVS-montör. Hon uttryckte frustration över att elever ibland styrs av medeltal och slussas in i utbildningar de inte är intres-serade av.

Jonas Jungar, innehållschef på Yle, ansåg att vi talar alldeles för mycket om vad lärande ska “leda till” och för lite om hur det formar oss som människor. Han efterlyste utrymme för att växa, utveckla en identitet och odla kritiskt tänkande även i ämnen som inte har uppenbar karriärnytta.

UTBILDNINGSKONFERENSEN KOMMER TILLBAKA 2026. – Vi fortsätter traditionen! Men var Utbildningskonferensen hålls nästa år vet vi inte ännu, säger Niklas Wahlström, och påminner om att SFV-huset G18 stängs för renoveringar senare i år. Huset öppnas på nytt under namnet GRO på hösten 2027.

Eftermiddagen avslutades med berörande dikter av ordkonstelever vid Sydkustens landskapsförbund.

Utbildningskonferensen är ett samarbete mellan undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, Regionförvaltningsverket och Svenska folkskolans vänner.

1.

2.

3.

4.

7.

5.

6.

1. Venla Bernelius jobbar med visionen för den finländska grundskolan i framtiden. **2.** Arrangörerna fr.v.: Niklas Wahlström, SFV, Marianne West-Ståhl, Regionförvaltningsverket, Pamela Granskog, undervisnings- och kulturministeriet samt Kurt Torsell, Utbildningsstyrelsen. **3.** Oscar Lehtinen från School to Belong deltog i diskussionen. **4.** Viktigt att få nätverka. **5.** Åshöjdens musikklasser uppträdde. **6.** Är utbildning en förutsättning för ett gott liv 2035? Det diskuterade Mona Forsskåhl, Jonas Jungar, Åsa Snickars och John Toivonen. Pamela Granskog modererade. **7.** Olli-Pekka Heinonens anförande inspirerade.

> *"Alla kan bli vad som helst” är falskt, men alla barn kan hitta ett meningsfullt liv och sin egen väg om de får rätt stöd.*
> **Mirjam Kalland**

Olli-Pekka Heinonen:

Det bästa skolan kan ge är känslan av att lyckas

Text *Sebastian Dahlström* ~ **Foto** *Frida Lönnroos*

När världen förändras i rasande takt måste skolan hänga med i utvecklingen. Allt som berör dagens unga berör också skolan, säger IBO:s generaldirektör Olli-Pekka Heinonen. Han vill ge den finländska skolan mod att växa och förnyas.

Den hängivna och starka lärarkåren är fortsättningsvis det finländska utbildningssystemets största styrka. Ett annat finländskt trumfkort är de låga hierarkierna som möjliggör öppna diskussioner mellan olika aktörer på utbildningsfältet.

Sedan fyra år tillbaka är **Olli-Pekka Heinonen** generaldirektör för International Baccalaureate Organization, som ansvarar för de internationella IB-programmen. Innan han flyttade till Genève var han generaldirektör för Utbildningsstyrelsen. Som politiker har Heinonen också haft flera ministerposter, bland annat var han utbildningsminister under åren 1994–1999.

Jag frågar vad som har ändrat i hans uppfattning om det finländska skolsystemet, när han numera betraktar det med utomstående ögon.

– Jag tycker fortfarande att Finland gör mycket rätt, och vi klarar oss bra i internationella jämförelser. Jämlikheten i den finländska grundskolan är mycket värdefull. Det är få länder som har samma grundskola för alla elever, där varken bakgrund eller samhällsklass spelar in.

Olli-Pekka Heinonen höll huvudanförandet på Utbildningskonferensen 2025, som arrangerades av undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, Regionförvaltningsverket och Svenska folkskolans vänner

> *Finland behöver en gemensam syn på vad skolans uppdrag ska vara. Förändringarna i världen är utan motstycke – och då måste skolan våga göra sådant som också är utan motstycke.*
>
> **Olli-Pekka Heinonen**

VISSNAR INTE, MEN VÄXER INTE HELLER. Svagheterna i det finländska skolsystemet beskriver Olli-Pekka Heinonen som en rädsla för förändring. Våra framgångar håller oss tillbaka.

– Eftersom vi tidigare har fått toppresultat i internationella jämförelser har vi blivit stela och ängsliga. Vi vågar inte förnya oss av rädsla för att förändring kan söndra något värdefullt.

Olli-Pekka Heinonen jämför den finländska skolans ovilja till förändring med en växt i plast: konstväxten är evigt grön, men den varken växer eller förändras.

– En levande växt är däremot ett öppet system som hela tiden utvecklas, precis som vi människor. I Finland tenderar vi att motverka utvecklingen, när vi i stället borde vara en del av den. Det gäller att se till att tillväxten inte är okontrollerad, men ändå låta skolan omformas i takt med att världen förändras.

Enligt Olli-Pekka Heinonen har den finländska skolan försökt hålla sig utanför stora samhällstrender. Skolan har inte anpassat sig tillräckligt till den växande polariseringen i samhället, den ökande mångkulturalismen eller barns och ungas tilltagande mentala ohälsa.

När världen förändras försöker skolan ofta förbli densamma – eller dra sig undan. Men skolan är en del av samhället, och för barn och unga är den ofta deras första samhälleliga gemenskap och därför mycket starkt knuten till demokrati, säger Olli-Pekka Heinonen.

– När världen förändras snabbt har vi satsat väldigt mycket energi på att hålla skolan oförändrad. Men det är inte möjligt – man kan inte dela upp barnens liv mellan olika instanser i samhället. Allt som berör de barn och ungdomar som varje morgon går in i klassrummen berör också skolorna.

MOTIVATION ATT TÄNKA SJÄLVSTÄNDIGT. I sitt föredrag under Utbildningskonferensen 2025 citerade Olli-Pekka Heinonen den nyutkomna boken *The Disengaged Teen* av de amerikanska författarna och utbildningsexperterna **Jenny Anderson** och **Rebecca Winthrop**.

I boken beskrivs fyra typiska elevroller: motståndare, passagerare, presterare och utforskare. Målsättningen är att allt fler elever ska bli utforskare som drivs av en inre motivation att lära sig.

– Det handlar om att väcka barnens nyfikenhet, och styra den nyfikenheten till rätt frågeställningar. Vårt samhälle behöver fler människor som har förmågan att tänka kritiskt och fatta ansvarsfulla beslut utan att låta sig påverkas av ovidkommande utomstående faktorer.

Olli-Pekka Heinonen har förundrats över debatten i Finland, där självstyrt lärande har blivit något av ett rött skynke.

– Det vore märkligt om skolan inte skulle stödja en utveckling som är anpassad till elevens mognadsnivå – där målsättningen är att ta ansvar för sin inlärning. Det innebär inte att man lämnar barnen åt sitt öde. Det är ju just därför vi har en skola: för att yrkeskunniga vuxna ska stödja eleverna i deras utveckling.

Heinonen menar att problemet snarare ligger i att lärarna inte har fått tillräcklig vägledning i hur det självstyrda lärandet ska tillämpas.

– När skolorna fritt har fått anpassa det här på eget sätt utan stöd har resultaten blivit varierande.

SKOLAN KAN VÄNDA ÅNGEST TILL HANDLINGSKRAFT. Allt fler unga lider av ångest och depression. Enligt Olli-Pekka Heinonen hamnar en ung människa som mår psykiskt dåligt ofta i en vägkorsning i livet: antingen kanaliseras illamåendet i cynism, apati och passivitet eller så kan den negativa känslan vändas till en vilja att engagera sig för att skapa en bättre framtid.

– Här är det viktigt att skolan kan erbjuda läroprocesser där den unga har möjlighet att kanalisera den energi som ångesten föder till att bygga något bättre.

Men det här är den finländska skolan inte särskilt bra på, enligt Heinonen.

– Vår grundskola är rätt akademisk, och praktiskt lärande som bygger på att göra ►

något konkret får inte tillräckligt stort utrymme. Det skulle vara viktigt att ändra på det här.

WELLNESS HÖR INTE HEMMA I SKOLAN. Olli-Pekka Heinonen är inte någon stor vän av det han kallar wellness i skolorna.

– När man talar om att förbättra välmåendet i skolan är det lätt hänt att man börjar tänka i termer av wellness och lycka, där det viktigaste är att skolan ska vara mysig och trivsam. Men jag tror inte att det här på längre sikt förbättrar välmåendet.

Bestående välmående handlar, enligt Olli-Pekka Heinonen, om att anstränga sig och lyckas; och genom det bygga resiliens för att möta nya utmaningar i framtiden. Det är viktigt att eleverna upplever att det de gör är meningsfullt för andra människor.

– Skolan måste ge utmaningar som kräver ansträngning, men som är anpassade till barnens utvecklingsnivå så att de alltid har en chans att klara dem. Resiliens är som en muskel som måste tränas. Varje gång man anstränger sig stärker man sin resiliens. Det bästa skolan kan ge eleverna är resiliens och känslan av att lyckas, säger Olli-Pekka Heinonen.

> *Vi har försökt ”förbättra lite” länge nog. Nu krävs mod att göra det vi aldrig tidigare gjort.*
>
> **Olli-Pekka Heinonen**

MOBILTELEFONENS VARA ELLER ICKE VARA. Olli-Pekka Heinonen ser både för- och nackdelar med den digitaliseringsvåg som svept över våra skolor. Enligt honom kan skärmar och telefoner vara till nytta så länge de används på rätt sätt.

– Jag stödjer exempelvis inte ett totalförbud av mobiltelefoner i skolan. Skolorna kunde vara en plats där eleverna lär sig att använda digitala apparater på ett ansvarsfullt sätt. De spelar ju en stor roll i det liv vi lever idag.

Samtidigt gäller det att begränsa de skadliga element som tekniken kan föra med sig.

– Skolans uppgift ska alltid vara att lyfta människors styrkor, medan många applikationer är byggda för att utnyttja människors svagheter. De kan ha en negativ effekt på koncentrationsförmågan och regleringen av känslor under vissa utvecklingsskeden i en ung människas liv. Digitaliseringen måste hanteras ansvarsfullt.

DELAKTIGHET OCH LÄRANDETS GLÄDJE. När Olli-Pekka Heinonen visionerar om framtidens skola ser han en plats för gemenskap där eleverna känner sig inkluderade och hörda. Skolan ska ge eleverna möjlighet att bygga sin egen utbildningsstig och vara en plats för delaktighet och lärandets glädje.

– Om tjugo år vill jag att skolan i Finland fortsättningsvis ska vara en plats där barn och unga träffas fysiskt. Jag vill att eleverna ska känna att de själva kan stärka samhörigheten i skolan och vara en betydelsefull del av skolans gemenskap.

Bildning och inbillning

Björn Vikström

PROFESSOR VID ÅBO AKADEMI, TIDIGARE BISKOP I BORGÅ

Vid första anblick förefaller inbillning vara bildningens motsats. ”Du inbillar dig” kan vi utbrista om vi tycker att någon svamlar eller bara hittar på saker som inte finns. I dessa tider då fake news utgör ett ständigt hot är det klokt att vara på sin vakt.

Men inbillning kan faktiskt vara en kreativ förmåga, åtminstone om vi tänker på det som filosofen Immanuel Kant lade in i begreppet ”Einbildungskraft”. Förmågan att kunna föreställa sig olika tänkbara scenarier är viktig, inte bara då vi inhämtar kunskap, utan också då vi bedömer olika handlingsalternativ och deras sannolika konsekvenser.

Inbillningsförmågan, eller fantasin som vi är mer vana att kalla den, binder samman det förflutna med framtiden. Fantasin är både reproduktiv och produktiv; den hjälper oss att dra oss till minnes erfarenheter och sinnesintryck från det förgångna, med vars hjälp vi kan forma visioner om den framtid som vi vill försöka uppnå.

Ibland hör man den cyniska kommentaren att det enda vi lär oss av historien är att vi inte tycks lära oss någonting av historien. Så illa behöver det emellertid inte vara. En viktig aspekt av bildning är att kunna lyfta fram resurser ur det förgångna, resurser som förmedlas genom personliga hågkomster, historieskrivning, konst och annan kultur. De här resurserna kan bestå både av inspirerande förebilder och av avskräckande exempel. Vi är inte dömda att upprepa historiens misstag, även om det ibland kan kännas så.

Visioner som är förankrade i den gemensamma historien undgår att bli luftslott, ”fantasifoster”. Men våra visioner behöver också vara förankrade i andra människors erfarenheter och behov här och nu, annars förblir de bara uttryck för våra egna subjektiva behov. Därför är fantasin nära besläktad med empatin: förmågan att leva sig in i en annan människas situation. Det förutsätter i sin tur en ödmjuk insikt om att mitt perspektiv inte är det enda rätta – tvärtom är mångfalden av perspektiv en rikedom.

”Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni göra för dem.” Så enkelt, och så svårt. Men en bra riktlinje för en bildningsresa med både moraliska, sociala, politiska och religiösa dimensioner.

> *Vi är inte dömda att upprepa historiens misstag, även om det ibland kan kännas så.*

Lyckan i att köra traktor och sparka bollen i mål

Poesi i skolan väcker skrivglädjen

Text & **Foto** *Pia Iisaho*

Det sorlar stilla i det stora klassrummet på Grännäs skola i Borgå. Femte- och sjätteklassarna har precis bänkat sig. De flesta sitter lugnt, en del ser ivriga och förväntansfulla ut, någon fnissar lite och en elev gömmer ansiktet mot bordsskivan. Det är dags för en modersmålslektion i poesi.

Idag ska vi jobba vid olika stationer, säger klassläraren **Linda Sahamies** och börjar dela in eleverna i grupper.

Eleverna försvinner raskt åt olika håll. Kvar i klassen blir en grupp som ska jobba med kylskåpspoesi. På datorn väljer de ut en sommarbild med maskrosor. Bilden fungerar som inspiration och orden liknar små kylskåpsmagneter.

Barnen börjar klistra ord på bilden.

– Kylskåpspoesi är roligt och inte så svårt eftersom det finns färdiga ord att arbeta med. Det är alltid lite jobbigt att komma i gång, men sedan blir det lättare, säger **Estelle Bagge.**

– Vi skriver en liten dikt av orden och sedan gör vi en diktanalys, fortsätter **Ada Viljanen**.

Grön fjäril
Blomma
Sommaren varm…

Devin Martikainen gillar rim och tycker om att jobba med poesi.

– Det är härligt! På sista sidan i *Kalle Anka* finns ofta dikter med rim som jag brukar läsa. När jag själv gör dikter skriver jag bara det som kommer från huvudet, säger han.

Alla i gruppen har samma mål: att skriva en riktigt bra dikt. De är överens om att boken *Tid för poesi* är bra, med spännande dikter och snygga bilder. Också uppgifterna känns intressanta, eller åtminstone helt okej.

ROLIGT ELLER TRÅKIGT OCH SVÅRT IBLAND. Biblioteket fylls av skratt när **Elias Miettinen**, **Alfons Karlsson** och **Oscar Brinkas** väljer teman för sina dikter som ska handla om en glad, modig eller lycklig stund. Läraren läser upp exempel och förklarar hur man bygger upp dikten. Oscar börjar genast plita.

– Jag skrev om när jag gjorde mål på en fotbollsturnering. Vi vann, så det var en stolt och glad stund.

Elias är fundersam. Han skriver några rader om att åka traktor, men när han ska hitta på vad han tänkte på blir det stopp.

– Jag tänkte nog inte på nånting alls!

– Då kan du skriva det, flikar läraren in.

– Okej!

Jag var på åkern.
Jag hörde traktorns motorljud.
Jag var ensam.
Jag känner mig glad.
Jag tänker på ingenting.
Jag var i traktorhytten.

Alfons Karlsson har svårt att hitta inspiration och kör fast. Han bestämmer sig för att fundera på dikten senare.

– Men tidigare har jag skrivit två dikter som blev helt bra, konstaterar han.

Pojkarna är överens om att det här med poesi är knepigt.

– Emellanåt är det roligt och emellanåt tråkigt. Om det ska rimma är det svårt, menar Elias.

POESI HJÄLPER ATT BEARBETA KÄNSLOR. Jag känner hur någon klappar mig på armen. Det är **Astrid Haddas.**

– Jag heter Astrid, men när jag skriver, kallar jag mig **Leontine**, mitt andra namn, säger hon.

Astrid både läser och skriver på fritiden. Hon njuter av att jobba med poesi och hoppas att hon kan lära sig mycket nytt på lektionerna.

– Jag skriver ofta om känslor och sånt. Att jobba kreativt hjälper mig att bearbeta svårare känslor. Och så gillar jag ordlekar.

1.

2.

3.

4.

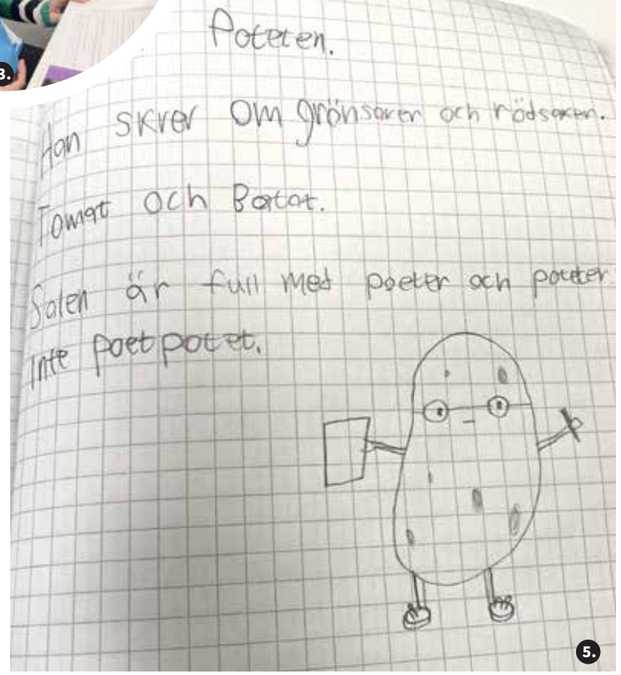

5.

1. Tore Widestam skriver en dikt som byggs upp av rubriker i *Tid för poesi*. **2.** Ada Viljanen och Estelle Bagge söker inspiration i boken *Tid för poesi*. **3.** Astrid Haddas, Bianca Ekbom och William Nylund håller på med diktanalys. **4**. Matilda Englund och Malin Johansson säger att undervisningsmaterialet hjälper dem att komma i gång med skrivprocessen. **5.** *Poeten Poteten* av Astrid Haddas, som kallar sig Leontine när hon skriver.

Läraren Linda Sahamies har jobbat mycket med språkstärkande arbete i Borgå.

Hon skrev om grönsaker och rödsaker.
Batat och tomat.
Salen är full med poeter och poteter
men inte poet potet.

VI LÄR OSS ATT TÄNKA ANNORLUNDA PÅ SPRÅKET. Några elever ligger utsträckta på säckstolar i gymnastiksalen. De bläddrar i boken *Tid för poesi* och väljer ut rubriker som de bygger sin egen dikt på.

– Jag har inte läst mycket poesi. Men när man kommer på en början är det skojigt att skriva. Nu fick vi hjälp av att rubrikerna redan fanns, så det kändes lättare, säger **Malin Johansson**.

Matilda Englund känner sig mer hemma bland dikterna för att hon har släktingar som skrivit poesi.

– Poesi kan hjälpa en att lära sig att skriva på olika sätt och tänka på språk på ett annat sätt än tidigare. Jag samlade rubriker och så tänkte jag att det blir konstigt när de inte hänger ihop. Så jag upprepade en mening.

Jorden kan du inte göra om
Vi människor kan du inte göra om
Vårvisan kan du inte göra om
Vet morötter mer än vi?
Sover blommorna i fönstret?

POESI GER ELEVERNA FRIHET. Linda Sahamies konstaterar att poesi i skolan ofta innebär en dikt till mors- eller fars-dag.

– Jag tycker att man borde få in poesi på regelbunden basis i undervisningen, säger Sahamies.

Sahamies gläder sig över att få färdigt material kring poesi att jobba med. När hon tidigare undervisat i poesi har hon själv valt ut dikter, men i materialet från Svenska folkskolans vänner är det jobbet redan gjort. Hon uppskattar också att undervisningspaketet innehåller bilagor med anvisningar för uppgifter.

Vid lektionens slut samlas lärare och elever igen i klassrummet. Den som vill får läsa upp sin dikt eller låta läraren läsa den. Åtminstone tio händer räcks upp och Sahamies ler.

– Eleverna är så stolta och glada över sina dikter! När de annars skriver i skolan är allt väldigt strukturerat med regler kring hur man bygger upp en faktatext eller en saga. Men med poesi får de vara kreativa och det finns inget rätt och fel. Allt blir bra!

Tid för poesi

I samarbete med Svenska Akademien har SFV sänt ut diktantologin *Tid för poesi* till alla svenskspråkiga skolor och språkbadsskolor. *Tid för poesi* riktar sig till elever i årskurserna 4–6. Boken utkom hösten 2024 och innehåller sammanlagt 52 dikter. I paketet som sändes ut till skolorna ingår också arbetsuppgifter.

– Det viktiga med den digitala ungdomslokalen är att det är så låg tröskel att delta. Man kan bara hänga där, chatta, prata eller spela tillsammans med andra. Ungdomarna behöver bara få vara, säger Bettina Stenbäck och Kim Kärkkäinen. FOTO: SANNA MANDELIN

”Det är roligt att hänga där”

– de svenskspråkiga ungdomarna har hittat sin digitala ungdomslokal

Text *Sanna Mandelin*

När skoldagen är slut eller jobbet avklarat och ensamheten smyger sig på, finns en plats där unga kan bara vara. I den digitala ungdomslokalen samlas varje eftermiddag ungdomar från hela det svenskspråkiga Finland – för att prata, spela eller bara hänga. Det som började som ett projekt lever nu vidare under Folkhälsans regi.

Kravlös och välkomnande – så beskriver både ungdomar och ledare den digitala ungdomslokalen. Varje kväll samlas ett tjugotal unga i chattrum och röstkanaler för att prata om vardagen, skratta, spela eller bara umgås. Det som började som ett projekt har nu blivit en trygg mötesplats där vuxna finns till hands, men där ungdomarna själva sätter tonen.

En av dem som hittat gemenskapen i den digitala ungdomslokalen är **Albin Berglund**. Han har varit med ända sedan starten och är numera crew-ledare, en sorts hjälpledare.

– Det här är ett enkelt sätt att få kontakt med andra med väldigt låg tröskel. Och det är roligt att hänga där, säger han.

För många unga har den digitala ungdomslokalen blivit mer än bara en plats att umgås – den erbjuder också trygghet och vuxenkontakt när livet känns ensamt eller krävande.

Tjugoåringen Berglund säger att många i hans generation känner sig ensamma.

– Det skadar deras välmående. Men hit kan man komma och bara vara efter skolan eller efter jobbet. De vuxna som är med gör att det blir ett tryggt utrymme.

TRYGG PLATS FÖR ALLA. Bakom verksamheten står ungdomsledarna **Kim Kärkkäinen** och **Bettina Stenbäck**, som tillsammans tog initiativet till satsningen. Det som började som en idé har vuxit till ett treårigt projekt, stött först av Svenska folkskolans vänner och senare av Folkhälsan och Brita Maria Renlunds stiftelse. I dag är verksamheten permanent och samlar unga från hela det svenskspråkiga Finland.

FOTO: FOLKHÄLSAN

Den digitala ungdomslokalen är en viktig gemenskap. En del av ungdomarna, som Albin Berglund, blir crew-ledare, en sorts hjälpledare, som kan gripa in om någon beter sig störigt. På bilden från vänster Bettina Stenbäck, Albin Berglund och Kim Kärkkäinen.

Ungdomslokal.fi finns på den populära plattformen Discord. Ett tjugotal ungdomar mellan 13 och 20 år samlas varje kväll i olika kanaler. Vissa föredrar att skriva, men de flesta pratar. För många är spelandet en viktig del av gemenskapen, andra deltar medan de till exempel går ut med hunden, bakar eller gör läxor.

– Vi är en trygg plats för ungdomarna eftersom vi vuxna finns här. Men det är viktigt att man också får ha roligt här, säger Kim Kärkkäinen.

– Många mötesplatser för ungdomar är kopplade till problem eller erbjuds dem som behöver särskilt stöd. Här får man ta en paus och bara vara, säger Bettina Stenbäck.

Samtidigt vet ungdomsledarna att många deltagare kan behöva stöd i vardagen.

– Det vi bygger är ett stödnätverk. Men vi börjar inte med att säga ”Hej, vi är ditt skyddsnät!”. Vårt arbete handlar om att långsamt bygga upp en relation. Om det behövs, kontaktar vi förstås polis eller barnskydd, säger Kärkkäinen.

Varje kväll finns det minst två ungdomsledare på plats, ofta flera. Också ungdomsledarna kommer från olika delar av det svenskspråkiga Finland.

”VI ÄR DÄR UNGDOMARNA REDAN ÄR”. Kärkkäinen och Stenbäck påpekar att ungdomslokalen finns just där ungdomarna är: på nätet.

Vi pratar om samma saker som med vänner: om det hänt något skojigt eller konstigt i livet, om speluppdateringar eller politik.

Albin Berglund
FOTO: FOLKHÄLSAN

Enligt statistik från Mannerheims barnskyddsförbund tillbringar 88 procent av ungdomarna i åldern 13–17 år över tre timmar om dagen på sociala medier eller med digitalt spelande.

– Ungdomarna är på nätet oberoende. Vi gör det tryggare att vara där, säger Bettina Stenbäck.

Båda vill slå hål på myten om att spelare skulle vara socialt hämmade enstöringar.

– Det finns ingen typisk spelare. Många som kommer hit för att spela är också idrottare eller har andra fysiska hobbyn, säger Kärkkäinen.

Han, som själv spelar tillsammans med ungdomarna, uppmuntrar dem att ta pauser efter varje spelomgång.

– Gå och hämta något att äta, gå på toaletten eller sträck på benen, tipsar han.

– För vissa introverta ungdomar räcker det här sociala livet. Speciellt om startpunkten annars skulle vara noll social kontakt. För mig hade det räckt bra när jag var ung, säger Kärkkäinen.

GÅR SNABBT PÅ DJUPET. Det som har överraskat både Kärkkäinen och Stenbäck är hur snabbt samtalen med ungdomarna går på djupet på nätet.

– Det enda vi gör är ju egentligen att prata, vilket inte är läget på en fysisk ungdomsgård. Här kommer man mycket snabbare nära ungdomarna, säger Kim Kärkkäinen.

De har också märkt att ungdomarna helst bara vill vara – inte ha schemalagda aktiviteter. Det visar också de regelbundna enkäterna de gör bland besökarna.

– Vi hade tänkt ha fler gäster och mera program, men ungdomarna har så många krav på sig i skolan och fritiden. Här vill de bara kunna droppa in och hänga, säger Stenbäck.

Albin Berglund håller med.

– Vi pratar om samma saker som med vänner: om det hänt något skojigt eller konstigt i livet, om speluppdateringar eller politik. Ungdomsledarna blandar sig inte i – det här är ungdomarnas plats.

Ledarna ingriper bara om det verkligen behövs.

– Vi har hög tolerans för de ungdomar som regelbundet hänger här. Men om någon kommer hit bara för att störa eller trolla blir de portade från servern, säger Stenbäck.

Kim Kärkkäinen lägger till att de ändå alltid försöker skapa en kontakt till dem som kommer till servern, hitta någon ingång som kan leda till en vettigare diskussion. Ofta kan det lyckas, men inte alltid.

SKUGGVAL OCH POLITIKUPPFOSTRAN. Ett ämne som ungdomsledarna tar upp till diskussion är demokrati och politik.

FOTO: SANNA MANNELIN

Det är här framför skärmen som det digitala ungdomsarbetet sker. Bettina Stenbäck och Kim Kärkkäinen öppnar Discord-servern för trafik och tar emot ungdomarna från olika delar av det svenskspråkiga Finland.

Vi är en trygg plats för ungdomarna eftersom vi vuxna finns här.

Kim Kärkkäinen.

– Vi ordnar valvakor och har haft skuggval. Vi gör ingen reklam för något parti, men vi uppmanar ungdomarna att söka information, till exempel med hjälp av valkompasser, säger Stenbäck.

Albin Berglund uppskattar samtalen.

– Det är väldigt viktigt att prata politik, och de håller det verkligen neutralt.

EN LYCKAD SATSNING. För organisationerna bakom projektet har ungdomslokalen varit en framgång.

– Verksamheten når många ungdomar, som berättar hur betydelsfull den trygga vuxenkontakten och det kravlösa umgänget har varit, säger **Malin von Koskull**, verksamhetsledare för Folkhälsan Nyland.

Folkhälsan ser verksamheten som en viktig del av sitt hälsofrämjande arbete med unga.

– Trygga mötesplatser som motverkar ensamhet och stärker ungas psykiska hälsa och känsla av sammanhang är centrala mål för oss, säger von Koskull.

Anna-Karin Öhman, sektorsansvarig för fri bildning på Svenska folkskolans vänner, håller med.

– Alltid när man satsar på något är det en viss chansning, men här blev slutresultatet så bra som det kunde bli. Det är fint när ett projekt kan bli något bestående, för att det är så viktigt.

Den digitala ungdomslokalen

- Ungdomslokal.fi håller öppet från klockan 14 varje vardag och ibland på helger
- Det är en Discord-server, där ungdomarna både kan chatta och prata
- Vid tidpunkten för intervjun hade ungdomslokalen haft öppet i 3 653 timmar
- Ungefär 20 ungdomar deltar varje kväll
- Ledarna har haft 14 420 möten med ungdomar (det är inte antalet ungdomar, eftersom många deltar regelbundet)
- Regional spridning: Österbotten 44 procent, Nyland 37 procent, Åland 9 procent, Åboland 6 procent, övriga från bland annat Sverige och Uleåborg
- Den största åldersgruppen är födda 2009 (24 procent av användarna), följt av 2004 och 2008 (16 % procent vardera)
- Totalt har 64 317 meddelanden skickats på servrarna
- Ungdomslokal.fi har också ordnat sex liveträffar.

Med hjälp av Vännerna

Ungdomslokal online

SFV:s mål: Ökad delaktighet, inkludering och engagemang i nyskapande verksamhet

Beviljat ändamål: Ungdomslokal online (ungdomslokal.fi)

Bidragsmottagare: Folkhälsans förbund

Beviljat belopp: 60 000 euro

Tidsperiod: 1.1.2024–31.12.2024

Förväntat resultat: Minskad ensamhetskänsla och stärkt gruppkänsla hos unga i åldern 13–20. Den svenskspråkiga digitala ungdomslokalen ger unga kravlös gemenskap i en trygg digital plats med trygga vuxna.

Det är viktigt att alla studerande får stöd för sin egen vision som scenkonstnärer. Den konstnärliga delen av utbildningen innehåller bland annat dans, teater, röstanvändning, scenografi och regi.

Ny scenkonstutbildning satsar på

entreprenörskap

Text *Sanna Mandelin* ~ **Foto** *Lappfjärds folkhögskola*

I höst drar scenkonstutbildningen vid Lappfjärds folkhögskola i gång. Utbildningen fyller ett tomrum i regionen och ska fungera både som fortbildning och ett första steg mot högre studier inom scenkonsten. En viktig del av utbildningen är entreprenörskapet – ett måste i dagens värld, enligt platschef Casper Sahlström.

Det har funnits ett behov av en utbildning som den här redan länge. Österbotten har varit en vit fläck på kartan medan läget har varit bättre i södra Finland, säger **Casper Sahlström**, platschef på Lappfjärds folkhögskola.

På hösten 2025 kör utbildningen i gång med moduler förlagda till förlängda helger. Heltidsstudierna med 15 elever börjar hösten 2026.

Folkhögskolan har från tidigare utbildningar i musik, musikproduktion och ljudteknik. De olika linjerna kommer att ha betydliga synergieffekter.

Jakob Johansson är projektledare för Lafo Performing Arts, som den nya linjen kommer att heta.

Det är viktigt att alla studerande får stöd för sin egen vision som scenkonstnärer. ”Det finns inget rätt eller fel sätt att vara på scenen”, konstaterar platschef Casper Sahlström.

> *Tidigare hade en musiker ett band, en manager, en ljussättare. Nu ska hen göra allt själv.*

Lappfjärds folkhögskola har fått stöd bland annat av Svenska folkskolans vänner för att kunna köra igång utbilningen.

MÅNGA OLIKA MÅLGRUPPER. Målgruppen för scenkonstutbildningen, som har fått namnet Lafo Performing Arts, är dels de som redan har etablerat sig inom scenkonsten, antingen som lärare eller aktörer, och dels de som har tänkt studera vidare. I Jakobstad finns det möjlighet att söka sig till högskolestudier inom scenkonsten på yrkeshögskolan Novia.

– Vi har fört en aktiv dialog med dem utgående från deras läroplan.

Men alla som går utbildningen behöver däremot inte ha scenkonsten som karriärsmål. Modulerna som ordnas kommer också att passa till exempel dem som nu är aktiva inom amatörteatrar och revyer.

– Inom fri bildning är det viktigt att man kan komma och testa på om det här intresserar. Det är inget krav att man ska fortsätta inom området. Om man har ett annat yrke sedan och hamnar i en position där man ska prata inför folk, så har man det kvar i bakfickan – det här har jag lärt mig om scennärvaro, säger Casper Sahlström.

NYTTIGA KUNSKAPER FÖR FRAMTIDEN. Förutom det konstnärliga kommer utbildningen att ha ett starkt fokus på entreprenörskap.

– Det är genomgående inom alla kulturens sektorer i dag att de här kunskaperna behövs för att nå ut som artist. Det är en ganska självklar del av branschen, men det är fortfarande ganska få som har de här kunskaperna, säger Casper Sahlström.

Målet är att alla studerande ska få baskunskaper i hur branschen fungerar.

– Praktiska färdigheter kring företagande och att vara näringsidkare: avtal och vilka skyldigheter och rättigheter man har som ensamföretagare, vilka myndigheter och organisationer man ska kontakta, anställningskrav och så vidare. Vi vill ge dem branschen i ett nötskal.

Kulturfältet har ändrats mycket, något som märks inom alla konstformer, enligt Sahlström.

– Man är allt oftare ensam om produktionen. Tidigare hade en musiker ett band, en manager, en ljussättare. Nu ska hen göra allt själv.

STÖD FÖR DEN EGNA VISIONEN. När det gäller det konstnärliga kommer utbildningen att fokusera på såväl dans som teater, samt på rösten och hur man använder den. Också scenografi och regi ingår i kursinnehållet. När man gått utbildningen ska studerandena ha färdigheter inom alla de här områdena.

– Allas egen vision, personliga egenskaper och tolkningar av vad scenkonst är, utgör basen till allt. Alla ska få vara sig själva – det finns inget rätt eller fel sätt att vara på scen. Det är väldigt viktigt att få utvecklas utifrån sin egen potential och få uppbackning för det, säger Casper Sahlström.

Lappfjärds folkhöskola

- Finns i Lappfjärd i Kristinestad
- Har ettåriga linjer för musik, ljudteknik och musikproduktion.
- Cirka 20 studerande på de ettåriga linjerna och 25 studerande på slöjdkursen.
- Sammanlagt 280 studerande på kortkurser inom Lafo songwriters academy, Lafo folkmusikcenter, folkkultur i Syd-österbotten och övriga kortkurser.
- Den nya scenkonstlinjen startar hösten 2025.
- På skolan finns också ett internat med 30 platser.

Med hjälp av Vännerna

Scenkonstutbildning

SFV:s mål: Ökad delaktighet, inkludering och engagemang i nyskapande verksamhet

Beviljat ändamål: Lafo Performing Arts Academy

Bidragsmottagare: Kristinestad stad/ Lappfjärds folkhögskola

Beviljat belopp: 20 000 euro

Tidsperiod: 1.1.2025-31.12.2025

Förväntat resultat: Skapa en grundutbildning som innhåller olika utbildningsdelar som stärker scenkonstfältet i Österbotten, samt generera scenkonstnärlig verksamhet överlag.

Hjärnforskaren Sissela Nutley föreläste på en må bra-dag för studerande i Medborgarinstitutet Alma i Vasa.

Hjärnforskaren:
Så tar du tillbaka kontrollen över din

HJÄRNA

Flyr du in i mobilen? Fastnar på sociala medier och har svårt att koncentrera dig? Du är inte ensam. Men det finns knep, säger hjärnforskaren Sissela Nutley.

Text & **Foto** *Sonja Finhom*

Fundera på vad det är som stressar dig och börja därifrån. Lägg in tidsbegränsning, ta bort en app eller lämna telefonen i ett annat rum.

Hjärnforskaren **Sissela Nutley** är inte bättre än någon annan, hon fastnar i skrollandet lika lätt som vi andra. Algoritmerna är programmerade för att vi ska fastna och fortsätta jaga nästa belöning. Hon kallar det ett *race to the bottom of the brain* (en tävling till djupet av vår hjärna) där teknologijättarna gör allt för att styra vårt beteende.

– Men det finns saker vi själva kan göra. Ju mer vi lär oss om hur hjärnan fungerar, desto enklare är det att ta tillbaka kontrollen, säger hon.

Hon visar en bild av hur det ser ut i pannloben när synapserna ständigt stimuleras av intryck utifrån – gillanden, taggningar och ännu en streak som absolut inte får brytas.

> *Vårt välbefinnande förklaras till ungefär hälften av våra gener och till en tiondel av vår livssituation. Men så mycket som 40 procent påverkas av vad vi gör med vår tid.*
>
> **Sissela Nutley**

TÄNK PÅ HJÄRNAN SOM ETT TRÄD. Sociala medier och digitala spel triggar de naturliga drivkrafterna i våra hjärnor. Men hjärnan är inte skapad för att ständigt vara uppkopplad. Den behöver vila och återhämtning, precis som resten av kroppen.

Sissela Nutley brukar beskriva hjärnan som ett träd, där löven och grenarna motsvarar våra tankar och känslor. För att trädet ska må bra behöver det vattnas och ansas, gödslas och beskäras. Ibland blåser det så att löven och till och med grenarna svajar, men om trädet är bra rotat så klarar det stormarna.

– De flesta känner till kostcirkeln och vi gör vårt bästa för att följa råden så gott vi kan. Jag uppmuntrar alla att också göra upp en mental tallriksmodell. Fundera på vad som stressar dig och vad du behöver få in mer av. Helt enkelt hur du använder din tid.

Sissela Nutley är nämligen övertygad om att våra val till stor del avgör hur vi mår.

– Vårt välbefinnande förklaras till ungefär hälften av våra gener och till en tiondel av vår livssituation. Men så mycket som 40 procent påverkas av vad vi gör med vår tid. Det här innebär att vi kan minska stressen, öka vårt psykiska välbefinnande och optimera vår tankeförmåga – det vill säga lättare kunna prestera på topp.

STÄNDIG UPPKOPPLING FÅR OSS ATT MÅ SÄMRE. Sissela Nutley är på besök i Vasa för att prata om skärmhälsa och hur våra hjärnor påverkas av det ständiga skrollandet på en feelgood-dag för ►

Studiekompisarna Christoffer Pått, Wilma Lithén och Emma Eklund deltog i feelgood-dagen i Vasa.

studerande, där SFV:s studiecentral var med och möjliggjorde evenemanget. I publiken finns studerande, men också representanter från olika föreningar och organisationer som jobbar med unga. Dessa människor ser i sitt arbete följderna av negativ skärmanvändning i form av stress bland unga och att fler mår sämre.

Forskning visar att unga som har mobilen i sovrummet sover mindre än andra, flickor uppger att sociala medier får dem att må sämre och många upplever problem med sin mobilanvändning. När Sissela Nutley pratar om hur sömnen påverkas är det många i publiken som tar en bild av hennes tips – som att sova med mobilen i ett annat rum.

– Att påverka utvecklingen och techjättarna är svårt, men det vi kan påverka är vad vi själva gör med vår tid. Vi behöver också hjälpa unga som kämpar med ångest och nedstämdhet, ge dem verktyg att hantera sina känslor, säger hon.

> *Jag ska också ladda ner appblockeraren One Sec som Sissela tipsade om och koppla den till Instagram, jag tycker att det låter som något jag behöver.*
>
> **Emma Eklund**

ATT LÅTA BLI MOBILEN KRÄVER OCKSÅ ENERGI. Det handlar enligt henne om att tackla både det du flyr ifrån och det du flyr till. Vi vet att sociala medier kapar vår uppmärksamhet i stunden, vilket ibland kan kännas skönt.

– Men om du har mobilen nära till exempel när du läser inför ett prov har du automatiskt sämre kognitiva funktioner. Mobilen stjäl helt enkelt en del av din hjärnkapacitet. Bara att låta bli att titta på den kräver energi.

Sissela Nutley säger att man måste börja med att identifiera det som är dåligt. En smarttelefon är ju inte per definition något ont, utan tvärtom en viktig del av vår vardag med allt från kalender till bankkort och annat som vi behöver.

PROBLEMET: TEKNOLOGIJÄTTARNA OCH AFFÄRSMODELLERNA. Nutley visar en bild som illustrerar hur tekniken bakom de sociala medierna triggar våra emotionella drivkrafter som nyfikenhet, belöning och rädsla, vilket så småningom leder till en nedsättning i det som ska vara den smartaste delen av hjärnan.

– Det är teknologijättarna och affärsmodellerna som är det stora problemet. Det är kanske lite fult att säga, och jag brukar inte ha med det i mina presentationer, men faktum är att de många av de som står bakom de stora apparna som Facebook, Instagram och Youtube har studerat på samma linje på Stanford University, där de lärt sig hur de ska kunna manipulera våra hjärnor för att få oss precis vart de vill.

LÄTT ATT FASTNA I MOBILEN. Pargasbon **Emma Eklund** nickar igenkännande. Hon har kommit till feelgood-dagen tillsammans med sina studiekompisar **Christoffer Pått** och **Wilma Lithén** från Korsholm. Alla tre erkänner att de är beroende av sin smarttelefon.

– Jag gillar att använda pomodorometoden när jag pluggar, men när larmet plingar stänger jag inte bara av och tar fem minuters paus. Jag fastnar istället ofta i någon app och plötsligt har det gått en kvart. Om jag fastnar med någon skoluppgift är det också lätt hänt att jag i stället tar upp telefonen och börjar slöskrolla, säger Christoffer Pått.

Emma Eklund tar fram sin telefon och testar att ställa in skärmen på gråläge – ett av de tips publiken får av Sissela Nutley. Plötsligt ser apparna inte längre lika lockande ut.

– Jag ska också ladda ner appblockeraren One Sec som Sissela tipsade om och koppla den till Instagram, jag tycker att det låter som något jag behöver.

> *Om jag fastnar med någon skoluppgift är det också lätt hänt att jag i stället tar upp telefonen och börjar slöskrolla.*
>
> **Christoffer Pått**

VAD HÄNDER MED BARNENS HJÄRNOR? Christoffer Pått studerar till lärare. Han funderar ofta på vad allt skrollande och den ständiga uppkopplingen gör med barns hjärnor: hur de påverkas av stimulansen och de ständiga dopaminkickarna. Han har läst en hel del om mobilförbudet i skolorna i Australien och ser fram emot att ta del av framtida forsk-ningsresultat därifrån.

– Jag tror att vi behöver se över mobilanvändandet på en mer allmän nivå, så att alla är överens om spelreglerna och inget barn behöver känna sig utanför om man till exempel inte har en smarttelefon när man börjar skolan.

Även Sissela Nutley får svara på frågor kring rädslan för utanförskap. Riskerar vi att bli utanför ifall vi inte hela tiden har koll på snackisarna på Instagram eller har sett de senaste klippen på Tiktok?

– Som vuxna kan vi prata ihop oss med andra i vår närområdesgivning och ha gemensamma överenskommelser för våra barn. När det gäller vuxna kompisgäng kan man bestämma att åtminstone ibland lägga undan mobilen. Testa att umgås en kväll utan skärmar, och se vad som händer.

Så tar du kontroll över mobilen – Sissela Nutleys bästa tips

- **Sluta multitaska.** Lägg bort mobilen när du gör läxor eller studerar och sov med den i ett annat rum. Ha den inte med när du äter eller framför dig på bordet när du fikar med en vän.
- **Titta ut genom fönstret** när du åker buss eller spårvagn.
- **Begränsa skärmtiden**, stäng av notiserna, rensa bland apparna, avfölj konton som du inte mår bra av. Placera apparna i en mapp, inne i en annan mapp.
- **Ställ in skärmen** på gråläge.
- **Testa appblockeraren One Sec** – undersökningar visar att den kan minska användningen av olika appar med upp till 60 procent.

Feelgood-dagen för studerande ordnades av Röda korset, Svenska folkskolans vänner, Medborgarinstitutet Alma, Folkhälsan, Ärligt talat, Luckan, Marthaförbundet, Barnavårdsföreningen, FinFami Österbotten, Care Together, Drogfri ungdom, Nykterhetsförbundet (PEPP), Föregångarna, Folkhälsan, Psykosociala förbundet, MIELI Psykisk hälsa Österbotten, Datero, Reimari och Vasa stad.

Artikeln har publicerats på Lärorikt, SFV:s webbplats för dig som är intresserad av pedagogik och lärande och som vill följa med vad som händer på fältet.

LÄRORIKT

FOTO: PIA PETTERSSON

SFV:s pris, medaljer och vistelsestipender 2025

FRANK JOHANSSON, CARL KNIF *och* HANNA LEHTI-EKLUND

fick SFV:s stora pris

Den 23 april uppmärksammade SFV insatser för utbildningen, kulturen och fria bildningen på svenska i Finland. Vi delade ut utmärkelserna under vår- och utdelningsfesten i SFV-huset G18 i Helsingfors. Läs intervjuer med de tre stora på www.sfv.fi/2025.

Text *Christine Skogman* ~ **Foto** *Frida Lönnroos*

Frank Johansson
FOTO: RASMUS TÅG/EVA LINGON LTD.

Om mina barnbarn frågar, vill jag kunna säga att jag gjorde allt jag kunde.

FOLKBILDNINGSPRISET tillfaller verksamhetsledaren på Amnesty Internationals finländska sektion, **Frank Johansson.** Folkbildningspriset på 15 000 euro instiftades 1942 på initiativ av skolrådet **John Österholm** och bar tidigare benämningen ”Priset till folkbildningens trotjänare”.

Johansson har i snart trettio år varit rösten som outtröttligt påminner om att vi måste värna om de mänskliga rättigheterna. Envishet och långsiktighet samt tanken på en hurdan värld vi lämnar efter oss till våra barn och barnbarn är hans drivkraft.

Motivering: Frank Johansson har gjort en synnerligen betydelsefull och outtröttlig gärning som förkämpe för mänskliga rättigheter och samhällsdebattör. Som son till en biståndsarbetare kom Frank Johansson att delvis växa upp i Kenya, där skolåren i Nairobi med klasskamrater från ett trettiotal länder präglade den unge Frank för livet. Här grundlades den osvikliga och kompromisslösa tro på jämlikhet och solidaritet som styrt honom i hans yrkesgärning inom såväl journalistiken som på organisationsfältet. Som opinionsbildare har han punkterat plattityder, nyanserat debatter och enträget efterlyst konkreta insatser. Han har även fokuserat på klimatfrågor med både kunskap och precision, och därmed ytterligare breddat sin insats för en globalt hållbar framtid.

Carl Knif
FOTO: THOMAS ZAMOLO/SKÅNES DANSTEATER

I dansen kan vi mötas oberoende av språk eller kultur.

KULTURPRISET går i år till Jakobstadsbördiga dansaren och koreografen **Carl Knif**. Kulturpriset på 15 000 euro utgår ur Signe och Ane Gyllenbergs fond. Priset instiftades 1965. Det ges “för väl utförd gärning Finlands svenska kultur till fromma”.

Dansaren och koreografen Carl Knif har i sin imponerande konstnärliga gärning fört in danskonsten i nya sammanhang och gjort den mer tillgänglig. Han har etablerat sig som en av Finlands främsta koreografer och nått internationella framgångar med sina säreget reflektiva uppsättningar, ofta med humorn som befriande inslag.

Motivering: Med det danskompani han grundat, Carl Knif Company, har han både skapat och själv medverkat i förutsättningslösa, framgångsrika samarbeten med bland andra DUV-teatern och teatergruppen Blaue Frau. I sin strävan att öppna dörrarna till danskonsten för en bredare allmänhet har han även bjudit in till workshoppar. Innovativt och med osvikligt gehör för författarnas intentioner har han låtit litterära klassiker av Kafka, Strindberg och Mann återfödas som scenkonst. I den självbiografiska soloföreställningen *I Address You*, skildrar Carl Knif svåra ämnen med sensibilitet och drabbande uppriktighet, och överskrider som den suveräna dansare och berättare han är både konstnärliga och språkliga gränser.

Hanna Lehti-Eklund
FOTO: RASMUS TÅG/EVA LINGON LTD.

KAJ väcker nyfikenhet för det svenska.

CHRISTOFFER GRÖNHOLMS PRIS tilldelas **Hanna-Lehti Eklund**, professor emerita i nordiska språk vid Helsingfors universitet, som har undervisat många av landets svensklärare. Christoffer Grönholms pris på 10 000 euro instiftades av SFV:s styrelse 2012, ochdelas ut som ett kulturpris till en lärare som undervisar i svenska i en finskspråkig läroinrättning. Priset alternerar med Brobyggarpriset och delas ut udda år.

Motivering: Som professor på Finskugriska och nordiska avdelningen vid Helsingfors universitet, har Hanna Lehti-Eklund under sin långa gärning vid Helsingfors universitet gjort en genomgripande insats för svenskundervisningen i finska skolor. Hon har främjat forskning i svenskinlärning och -undervisning, och utmärkt sig som en aktiv och lösningsorienterad forskare. Som opponent vid många disputationer har hennes didaktiska och sympatiska sätt att föra diskussionen gjort djupt intryck. Med enträget engagemang och tyngden av sin obestridliga sakkunskap har Hanna Lehti-Eklund även deltagit i debatten om svenskundervisningen, och betonat att frivillighet inte ökar elevernas språkintresse. Otaliga blivande svensklärare har fått ta del av hennes gedigna undervisning och läromedel, som därmed bidragit till att bevara och främja Finlands nordiska tillhörighet.

Folkbildningsmedaljen

Folkbildningsmedaljen har sedan SFV:s 80-årsjubileum 1962 delats ut till en eldsjäl som spridit kunskap och bildning genom ett ideellt engagemang på svenska. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro.

Jan Fast, arkeolog, Helsingfors. Arkeologen filosofie doktor Jan Fast har fått hundratals att knäböja för historia och gammal kultur. Genom sina otaliga fältkurser i arkeologi har han väckt ett stort intresse för vår forntid såväl i Österbotten, Egentliga Finland, Nyland som på Åland. Hans kunskap omfattar inte bara sten- och järnåldern. I sin färska doktorsavhandling behandlar Fast det tyska genomfartslägret på Tulludden i Hangö 1942–1944.

Sam Fröjdö, musiker, Åbo. Den mångsidige och kreativa kulturprofilen Sam Fröjdö har fungerat som dirigent ochkonstnärlig ledare för olika körer i Åbo. Hans *Själamässa* uruppfördes i Mikaelskyrkan 2013 och han är nu aktuell med ett soloprojekt. Rockskolan i Åbo, som Fröjdö grundade 2008, har blivit en institution. Fröjdö är fortfarande dess styrelseordförande, och till de 60 elevplatserna är kön i dag lång.

Eivor Larpes, hörselpedagog, Vasa. Den lösningsorienterade hörselpedagogen Eivor Larpes har outtröttligt arbetat för att hörselskadade barn och unga i hela Svenskfinland ska få likvärdiga möjligheter i skolan och i livet. Hon har satt ner hela sin själ, hela sitt hjärta och all sin tid på uppgiften. Som hörselpedagog och speciallärare har hon stärkt elevernas självkänsla och identitet. Dessutom har hon utbildat lärare och skapat mötesplatser där hörselskadade kan känna gemenskap och få stöd. Många barn och unga har fått rätt hjälp i rätt tid – och ny framtidstro.

FOTO: PRIVAT

Johanna Wassholm, docent i Rysslands och Nordens historia vid ÅA, Åbo. Med sin förmåga att anpassa sin kunskap för olika målgrupper når Johanna Wassholm både universitetsvärlden och ”den vanliga människan” via bland annat den fria bildningen. Framför allt sedan Ryssland inledde sitt anfallskrig mot Ukraina är Johanna Wassholm en ofta anlitad föreläsare för att beskriva hur ett selektivt historiebruk kan användas som vapen. Med sin docentur i Rysslands och Nordens historia vid Åbo Akademi i grunden fungerar Wassholm också som huvudredaktör för *Historisk Tidskrift för Finland,* och har publicerats i flera historiska verk.

Hagforsmedaljen

Hagforsmedaljen har sedan SFV:s 100-årsjubileum 1982 delats ut som erkänsla för förtjänstfull gärning till förmån för den svenska kulturen och det svenska språket i Finland. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro.

Mia Franck, författare och skrivlärare, Helsingfors. Genom sitt outtröttliga engagemang och inspirerande arbete har skrivkursledaren ochförfattaren Mia Franck haft en betydande inverkan på det svenska språket och det litterära skapandet. Hennes sakliga närvaro som ledare för otaliga skrivkurser har gett många en ny tilltro till det egna skrivandet, även utanför de traditionella skrivmiljöerna. Som den ena delen av duon bakom den livskraftiga Författarskolan vid Västra Nylands folkhögskola upprätthåller hon en levande plattform för tillväxt inom branschen, och har även verkat som medlem i många litterära prisjuryer.

Jukka Halonen, Bio Forum, Ekenäs. Jukka Halonens hängivna arbete med att värna om och utveckla Finlands äldsta biograf Bio Forum i Ekenäs är ett inspirerande exempel på hur tradition och nytänkande kan samverka och skapa ett levande kulturellt vardagsrum i en svenskspråkig miljö. I en tid med bistra ekonomiska villkor för kulturen, har man haft modet att genomföra en pietetsfull renovering och säkrat ett unikt filmhistoriskt kulturarv i biografen, som funnits i familjens ägo sedan 1943. Särskilt betydelsefull är biografens långvariga roll som samlingsplats för Ekenäs filmfest.

FOTO: MARCUS BOMAN

Dan Karlström, operasångare, Åland. Operasångaren Dan Karlström har förenat en framgångsrik internationell karriär med ett stort och verkningsfullt engagemang för operakonsten på Åland. År 2021 tog Dan Karlström initiativ till Åland Opera Festival, och har som festivalledare målmedvetet och på kort tid byggt upp detta utmärkta evenemang till en högklassig operafestival, som sommartid presenterar både klassisk och nyskriven opera på högsta professionella nivå.

Antti Lammi, pensionär, Seinäjoki. Antti Lammi har i sitt uppdrag som mångårig ordförande för den anrika Svenska föreningen i Östermyra gjort en synnerligen betydelsefull insats för det svenska språkets fortlevnad på orten. Under hans ledning har föreningen både vuxit och föryngrats, och kommit att utgöra en viktig mötesplats för personer som värnar det svenska språket och vill ge det vidare till nya generationer. Antti Lammi har med sin positiva attityd gett det svenska språket och den finlandssvenska kulturen en hemvist i Seinäjoki.

Ragny Mutka, pensionerad modersmålslärare, Karleby. Dialektaktivisten Ragny Mutka vårdar den kulturskatt som Karlebydialekten är. Hon har bland annat träget samlat in dialektord och gett ut ordböcker, samt varit den drivande kraften bakom det återkommande evenemanget Dialektens dag med tillhörande skriftlig dialekttävling. Som en av översättarna till ett *Asterix*-album på ”grondsprååtsi” var hon med humor och språklig precision med om att sätta Karlebydialekten på världskartan.

SFV:s vistelsestipendier

Beijarholmen

SFV ger varje år, i enlighet med donatorn Birgit Ekbergs instruktioner, möjlighet till en två månader lång sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå, för undervisande personal inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning.

Perioden 15.5–14.7.2025:
Pia Vataja, Tammerfors. Verkat i över 37 år som klass- och speciallärare i Svenska samskolan i Tammerfors. Även projektforskare vid Niilo Mäki-institutet.

FOTO: PRIVAT

Perioden 16.7–15.9.2024:
Heidi Hyytiäinen-Xhafa, Esbo. Lärare inom småbarnspedagogik vid Alberga daghem och förskola. Nyss utbildad neuropsykiatrisk coach.

Lillholmen

SFV ger varje år möjlighet till en två månader lång sommarvistelse på Lillholmen i Västanfjärd för kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fria bildningen. Hemmanet Lillholmen i Västanfjärd på Kimitoön testamenterades till SFV år 1970 av justitierådet Walter Backman.

Perioden 15.5–14.7.2024:
Michelle Mattfolk, Söderkulla. Specialbiblioteksfunktionär vid tillgänglighetsbiblioteket Celia.Tidigare specialbibliotekarie vid Helsingfors stadsbibliotek/bokbussarna.

FOTO: PRIVAT

Perioden 16.7–15.9.2024:
Steina Öhman, Borgå. Frilansskådespelare, regissör och teaterlärare. Skådespelare med fria grupper såväl i Finland som i Indien.

Storsand

Vistelsestipendiet vid Storsand utanför Jakosbtad instiftades av SFV:s styrelse 2024. Vistelsen sker i en fritidsbostad som SFV hyr för vistelseperioderna. Mottagarna ska enligt statuterna vara undervisande personal inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen, eller inom andra stadiets utbildning.

FOTO: PRIVAT

Perioden 23.6–6.7:
Sara Jungersten, Karperö. Författare samt redaktör och koordinator på Nykterhetsförbundet.

FOTO: PRIVAT

Perioden 6.7–20.7:
Nina Wikström, Bennäs, klasslärare, Axåkers skola, Pedersöre.

Biskops Arnö

Vistelsestipendiet för författare är en tre veckor lång vistelse på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola, vid Mälaren i Bålsta, cirka 60 kilometer nordväst om Stockholm. SFV bekostar uppehället samt en tur- och returresa. Stipendiet kan sökas av en finländsk medborgare som skriver skönlitteratur på svenska och har gett ut minst en bok.

Elin Willows, Vasa, epik – berättande litteratur, romaner, noveller. Elin Willows har med sina tre romaner *Inlandet*, *Nya namn* och *Stegar* gjort sig känd som en stilsäker och vardagsnära utforskare av förändring, uppbrott, tid och förlust i samtida kvinnoliv.

Skrivarstipendium för lärare

Syftet med skrivarstipendiet är att ge lärare verktyg att aktivt delta i det offentliga samtalet om skola och utbildning. Stipendiemottagaren får kostnadsfritt delta i den fem dagar långa skrivarkursen Lärare skriver på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige den 23–27 juni.

Susanna Westermarck Grankulla, speciallärare i Lagstads skola.

FOTO: PRIVAT

Isabelle Snygg, Korsholm, klasslärare Replot-Björkö skola.

Svensklärarpris

Svensklärarpriset på 5 000 euro delas ut till i finska utbildningsenheter verksamma lärare som inspirerat och motiverat sina elever eller studerande till studier i svenska, ökat kunskapen om och intresse för de nordiska länderna, nordisk gemenskap och samarbete, och/eller främjat samarbete mellan svensklärare inom olika gemenskapsformer och nätverk för att främja utvecklandet av undervisning, läromaterial, utbildning eller fortbildning.

FOTO: PRIVAT

Arja Arnivaara, Suomalainen yhteiskoulun lukio (TSYK) och Klassillinen lukio i Åbo

FOTO: PRIVAT

Milla Heldt, Syvälahden koulu, Åbo

Susan Helldén-Paavola, småbarnspedagog, Jyväskylä

Prizren, Kosovo. FOTO: PIXABAY/JERZYKWPODROZY

Text *Tove Fagerholm*

MYCKET MER ÄN BALKAN-QUEER

Pajtim Statovci

"Jag vet allt om Pajtims barndom, för jag har läst hans senaste bok".

En av mina litteraturcirkelvänner fällde nyligen denna kommentar och jag misstänker att många delar hennes åsikt. Jag har också läst **Pajtim Statovcis** böcker, men jag vet ganska lite om hans barndom och uppväxt. Han berättar nämligen ingenting om sig själv och hans böcker är inte självbiografiska.

Detta vet jag med säkerhet:

Pajtim Statovci föddes 1990 i Kosovo. När han var två år flyttade familjen till Finland och bosatte sig i Borgå. Han har inget minne av en tid då han inte kunde finska. Finska är en självklar del av hans språkliga identitet fastän han naturligtvis alltid talat albanska med sina föräldrar.

Efter studenten började Statovci studera litteraturvetenskap vid Helsingfors universitet och drama vid Aaltouniversitetet. I sitt slutarbete jämförde han litterära djurskildringar.

För att dryga ut kassan arbetade han under studietiden i en livsmedelsaffär. En kväll när han kom hem från jobbet tittade han på sitt tomma skrivbord och utbrast: Vad väntar jag på! Och så började han skriva. Han var 21 år gammal när han tog itu med sin första roman.

Kissani Jugoslavia 2014 (översatt till *Min katt Jugoslavien* 2016)
Statovci skriver fram en regelstyrd värld i ett sönderfallande Jugoslavien och ett främlingsföraktande Finland. I nutid möter läsaren den unge litteraturstuderande Bekim som söker en man att älska. Den parallella berättelsen om Bekims mor Emine tar avstamp i en lantlig by i Kosovo 1980. Vid 17 års ålder blir hon bortgift med en stilig ung man som ger henne en örfil redan på bröllopsdagen. Långt senare finner hon en ny sorts frihet i Finland.

I Emines och yngste sonen Bekims skildringar av mannen/fadern är han en osympatisk förtryckare, men samtidigt en tragisk gestalt som inte klarar av kulturella utmaningar.

Romanens bildspråk röjer ett komplicerat stilistiskt grepp. Bekim går till en djuraffär för att köpa en orm. Där ligger ormarna i bottenlös uppgivenhet avklädda all sin makt. Deras liv kan ses som en bild av invandrarens verklighet. Längre fram i berättelsen faller Bekim för en talande hankatt som ideligen kommer med rasistiska och sexistiska gliringar. Det känns som en blinkning till Bulgakov men också som en skildring av en ojämlik homosexuell parrelation.

Pajtim Statovci. FOTO: NORDISK RÅD OG NORDISK MINISTERRÅD

Debutromanen är egensinnig, ställvis rolig och smått absurd trots att den samtidigt är brutalt smärtsam och handlar om en destruktiv kärleksrelation och en familjs sönderfall.

Romanen tilldelades *Helsingin Sanomats* litteraturpris. Den engelska översättningen fick strålande recensioner i *New York Times*.

Så sent som 2024 skördade den som första finländska bok det tyska priset Internationaler Literaturpreis – Haus der Kulturen der Welt.

Tiranan sydän 2016 (översatt till *Tiranas hjärta* 2021)
Vid Enver Hoxhas död och kommunismregimens sammanbrott i början av 1990-talet är de två vännerna Bujar och Agim fjortonåringar. Albanien är fattigt och djupt efterblivet. Bujars far dör i cancer och lever pojkarna farligt gatuliv i Tirana.

"När de går gatan fram sneglar de försiktigt bakom sig, som om de hoppas att det förflutna som tittar tillbaka inre ska vara deras eget."

De besluter sig för att fly till Italien. Endast Bujar kommer fram och i sin förtvivlade ensamhet övertar han en del av Agims identitet och blir transsexuell. Bujar är en version av **Virginia Woolfs** *Orlando* samtidigt som han är flykting utan hemvist och trygghet. Han är beredd att vara vad som helst, bara inte alban, det finns alltid en ny identitet att glida in i, ständigt en ny livshistoria att fabricera. Han vägrar vara så utblottad att han inte ens kan få det han inte vill ha.

En odysse via Rom, Berlin och New York tar honom till Helsingfors och mötet med transmannen Tanja. Bujar är oförmögen att ta emot Tanjas villkorslösa kärlek. När Tanja tar sitt liv övertar Bujar också lämpliga delar av Tanjas livshistoria. Skildringen av Bujars ensamhet får i slutkapitlet en poetiskt undflyende form. Om man ständigt ljuger om sin identitet mister man till slut sig själv.

Genom hela berättelsen blandas satir och svart humor med smärta och djupt allvar. Statovci ifrågasätter den allmänt etablerade åsikten att livet i västvärlden automatiskt blir bra.

Statovcis detaljsinne och språkliga bilder är briljanta. Boken belönades med Toisinkoinen-priset i Finland och 2019 blev den engelska översättningen *Crossing* finalist för priset National Book Award. Det är första gången en finländsk författare nått finalplats.

Statovci marknadsförs effektivt utomlands sedan han som enda finländare fått en plats i litteraturagenturen Wylies stall.

Bolla 2019 (översatt till *Kungarnas land* 2021)
Den tredje romanen kretsar kring en kärlek utan framtid och inbördeskrigets oförsonliga grymhet.

Berättelsen börjar i Kosovos huvudstad Pristina 1995 när den 22-åriga nygifta albanen Arsim möter serben Milos, blir blixtförälskad och inleder ett riskabelt dubbelliv. Så bryter kriget ut, Arsim och hans familj flyr, Milos går med i kriget.

Skildringen av hur Arsim blir en man som hustru och barn är rädda för varvas med Milos anteckningar från mentalsjukhuset efter kriget. Det är en skoningslös berättelse på lysande prosa.

Statovci väver in mytiska element i romanen han kallar *Bolla*. Vad är då en bolla? En skuggestalt, en osynlig, ett vidunder, en djävul, en främling, en okänd djurart, ett ormlikt väsen, en chimär – dessa förklaringar hittar jag i romanen. Vilken outtalad funktion har bolla här? Det får vi aldrig svar på för en myt ska inte förklaras, den måste tolkas på ett personligt plan. Den närmaste förklaringen vi får är att romanens huvudpersoner använde berättelsen om bolla när de talade om sådant som känns omöjligt att formulera. Bolla ger dem ett underförstått språk. Till slut upphör bolla vara en symbol för det förbjudna och farliga och bli ett löfte om en stund av helgjuten lycka:

en dag om året får den fladdra omkring fri och obekymrad, en dag kan den flyga över vatten och skogar, ostört göra sin stämma ►

hörd, gömma sig ovan molnen, låta vingarna kasta storslagna skuggstråk, doppa huden, så skimrande att den bländar, i sjöar och floder, fläta in sig mellan trädstammarna och i de åldriga ekarnas harnesk av löv finna skydd undan regnet … en dag av lycka, det är tillräckligt för den; för det land som den då bebor är konungarnas land

Endast 29 år gammal fick Pajtim Statovci motta Finlandiapriset för *Bolla* 2019. Bolla utsågs till finalist för det prestigefyllda Kirkus Prize for Fiction 2021.

Lehmä synnyttää yöllä 2024
Sommaren 1996 reser 8 åriga Kujtim från Finland till landsbygden i Kosovo där hans morfar ska göra karl av gossen. Morfars mildögda ko lyssnar tålmodigt till den skräckslagna gossens berättelser.

Som vuxen återvänder han tillsammans med modern till Kosovo. Kujtim vill skriva en bok om sin döda far, men hur hittar man ord för sådant som är alltför smärtsamt att närma sig ens i minnet? Kan man överhuvudtaget lita på sitt minne? Han längtar efter att hämnas men är hämnd en väg till förlikning? Det finns gärningar som är oförlåtliga och ingen försoning möjlig. Kujtim skriver utan att veta var sanningen slutar och fantasin tar vid. Han skriver om det som är och om det som inte är. Här finns kanske en väg till katharsis både för författaren och läsaren.

Pajtim Statovci har i alla fall återigen skrivit sig till ett nytt Finlandiapris 2024.

VAD DRIVER STATOVCI? Många författare skriver för att de tycker det är roligt att fabulera. Många skriver av ett inre tvång för att de har något angeläget att säga. Till den kategorin hör Statovci.

Skrivandet bereder honom överväldigande glädje. Han älskar det finska språket och utnyttjar språkets uttrycksmöjligheter med absolut gehör. I berättelsens fiktiva rum är han suverän härskare. Han har samlat på sig en kunskap om människans villkor som han vill förmedla.

Hans böcker fokuserar på trauman och ärr som Kosovokriget orsakat. Även om han själv inte upplevt kriget lever hans familj i skuggan av konflikten.

Utseendemässigt skiljer han sig inte från mängden (bortsett från att han är vackrare än de flesta) men när han säger sitt namn förvandlas han till en främling. Hur väl han än är förtrogen med språket och landet får han aldrig känna sig helt finsk. När han reser till Kosovo – och det gör han ofta – är det alltid något som skaver, han kvalar inte in som kosovoalban.

Länge kämpade han med identitetsproblem. Hemlösheten var smärtsam. Det finns en främlingsfientlighet i vårt samhälle som Statovci snabbt lärde sig registrera. Han fick veta att han ska vara tacksam mot Finland. Och han är naturligtvis tacksam.

I lilla Borgå fick gossen uppleva tredubbelt utanförskap som flyktingbarn, muslim och homosexuell.

Numera trivs jag bra med mig själv, säger han. Jag behöver inte någon grupptillhörighet. Där jag skriver är jag hemma.

Pajtim har försökt skriva autofiktion. Han säger: Det kändes inte bra. Texten blev inte trovärdig. Skrivandet verkade konstlat och jag tyckte jag inte hade någonting att berätta.

När han lät fantasin ta över flödade en oväntad berättelse fram. Utan belastningen från ett opålitligt minne kunde han skriva om det han på ett djupare plan ville tala om. Inte konkreta detaljer från sitt eget liv, utan fantasins gestaltning av ensamhet, utanförskap, otrygghet och identitetsproblem. Han kunde sluta sin ögon och krypa in i berättelsens fiktiva gestalter. Först då kom ord och bilder som kändes sanna.

Med en antydan till leende berättar Pajtim Statovci om intervjuaren som frågade: blir din femte roman också en Balkan-queer? Månne **Kjell Westö** skulle få frågan om hans nästa roman blir en Helsingfors-hetero? Och ja, Statovcis nästa roman blir högst antagligt en Balkan-queer, om man nödvändigtvis vill klistra på en förenklande och förminskande etikett.

Pajtim Statovci vill inte ha några etiketter. Han vill inte kallas invandrarförfattare och det han skriver är mycket mer än en enkel genredefinition. Han är rätt och slätt en sällsynt begåvad finsk författare, gränsöverskridande och universell. Jag skulle vilja påstå att han faktiskt är den bästa vi har. Visst känner jag vittringen av ett finländskt Nobelpris!

Mejla bort sitt vatten för att slippa tänka

Rosanna Fellman
ESTRADPOET, FÖRFATTARE OCH ÖVERSÄTTARE.

En bekant som arbetar med att skriva mejl hela dagarna berättade häromdagen att hen inte egenhändigt skrivit ett mejl på flera månader. Först förstod jag inte premissen med hens uttalande. Hur arbetar man med att skriva tomma mejl, om man aldrig skriver dem själv? Insåg rätt snabbt att jag lever i något sorts analogt romantiserat förflutet där alla mukamas går runt och tänker i egentänkta ord fortfarande. Min bekant berättade nämligen att hen skriver de flesta av sina mejl med hjälp av AI. Sällan behöver hen ens ändra speciellt mycket av det som AI knåpat ihop. Bara kopiera och skicka vidare.

Jag föreställer mig att detta inte bara görs av min bekant, säkerligen gör andra personer på samma arbetsplats detta. Det skulle betyda att folk i studie- och arbetslivet sitter och frågar AI, därefter kopierar svaren och skickar AI genererade mejlkonversationer mellan varandra. I förlängningen läser inte mottagaren svarsmejlet i sin helhet, de ber AI att sammanfatta svaren till högst två meningar. Framom att läsa mellan raderna och ta in större mängd information från båda parterna är det istället AI som gör det utgående från de mallar som den kopierat fram. Ingen egen tänkt kommunikation som man skrivit med eftertanke. Läsförståelsen och koncentrationsförmågan faller således mycket snabbt om man använder en sådan metod.

Utöver de följder som påverkar inlärningen och det kritiska tänkandet, påverkar det även miljön. Enligt amerikanska Forbes kommer AI år 2027 att behöva uppskattningsvis 6,6 miljarder kubikmeter vatten årligen för att kyla ner sina servrar. Det innebär att en enkel fråga till AI om ett arbetsmejl rinner ner från bäckar små till miljarder kubikmeters vattenförluster. Forskare menar att de här överväldigande mängderna vatten kommer resultera i ökad vattenbrist i de varmare breddgraderna.

Men nu ska jag inte vara domedagstanten. AI är ett redskap som kan hjälpa en hitta rätt information i stora mängder data och kan ge personer hjälp inför arbetslivet med diverse mallar. Grundproblemet ligger inte endast på individen på grund av den fria marknaden bakom AI, men dess följder kan regleras genom måttlig personlig användning. Det är en porlande liten bäck som man själv ska kunna klara av att reglera innan bäcken runnit ut. Jag utmanade därför min bekant med att försöka skriva ett eget mejl nu som då, kanske också ringa för att forma ord mellan en annan part. Först blev hen förskräckt, vem fan ringer en kollega? Men vem ska då klara av att forma tankarna till slut om vi aldrig egenhändigt gör det? Vem ska tänka tanken vidare överhuvudtaget om vi aldrig gör det?

> *Det är en porlande liten bäck som man själv ska kunna klara av att reglera innan bäcken runnit ut.*

Föreningsresursen upprätthålls av SFV:s studiecentral och på webbplatsen hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. *www.foreningsresursen.fi*

Henrika Nordin
VERKSAMHETSLEDARE PÅ BILDNINGSALLIANSEN

Framsynsarbete inger hopp i osäkra tider

När framtiden känns osäker behöver vi framsynsarbete. Framsynsarbetet handlar om att påverka, och när vi påverkar vår framtid och det som sker föds hopp. För styrelser och förbund handlar framsyn inte om att förutse exakt vad som kommer att hända, utan om att aktivt forma framtiden och förbereda sig för olika tänkbara scenarier. På så vis minskar risken för överraskningar och organisationen kan ligga steget före.

I en tid präglad av förändring och viss instabilitet krävs det att organisationer är relevanta, hållbara och proaktiva. För en styrelse betyder det inte bara att ansvara för syfte, ekonomi och god förvaltning, utan också att ta ett tydligt grepp om organisationens framtida riktning.

Framsynsarbete omfattar bland annat omvärldsanalys, scenarioplanering och strategisk anpassning. Det fungerar som en karta med alternativa rutter och mål, och som ett verktyg för att navigera framåt. Arbetet innebär också viktiga värdediskussioner och prioriteringar. Innan kartan ritas upp behöver styrelsen ställa sig frågor som: Hur öppna är vi för nya framtider och oväntade lösningar? Vilket ansvar vill vi ta? Vilken roll vill vi spela som aktör?

Ett välfungerande framsynsarbete kombinerar stabilitet och förändringsvilja. Det gäller att hålla fast vid det som fungerar och samtidigt våga förändra det som inte längre gör det.

Grunden för framsyn är en gemensam bild av nuläget. Vad händer politiskt, ekonomiskt, teknologiskt, ekologiskt och socialt? Det gäller att förstå samhällets riktning, fånga upp stora trender och samtidigt vara lyhörd för oväntade händelser och svaga signaler.

Med en gemensam omvärldsbild blir det lättare att utveckla framtidsscenarier och tänkbara vägar framåt för organisationen och dess verksamhet. Syftet är inte att gissa rätt, utan att förbereda sig för olika verkligheter. Scenarier kan tydliggöra vad som kan behöva förändras och vilka nya behov som kan uppstå i ett föränderligt samhälle. Finlands jubileumsfond Sitra erbjuder flera verktyg som kan stödja styrelser och organisationer i detta arbete.

Framsynsarbete är ofta lättare och roligare än man tror, särskilt när organisationen präglas av en framtidsinriktad kultur. I medborgarsamhället är det dessutom avgörande att engagera medlemmar och andra intressenter, de är förändringens motor, medan styrelsen fungerar som katalysator och möjliggörare. Oavsett hur framtiden utvecklas måste verksamheten förbli meningsfull och relevant för dem den finns till för.

§ 2 UR SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kulturträvanden.

5 802 medlemmar i Understöds-föreningen för SFV per 13.05.2025	**296** medlemmar i Svenska folkskolans vänner per 13.05.2025	**425** fonder inom SFV	**15 853** kursdeltagare **922** kurser i samarbete med SFV:s studie-central år 2024	**77** cirklar **742** cirkeldeltagare år 2024

SFV:S BIDRAG 2022–2024 I SIFFROR

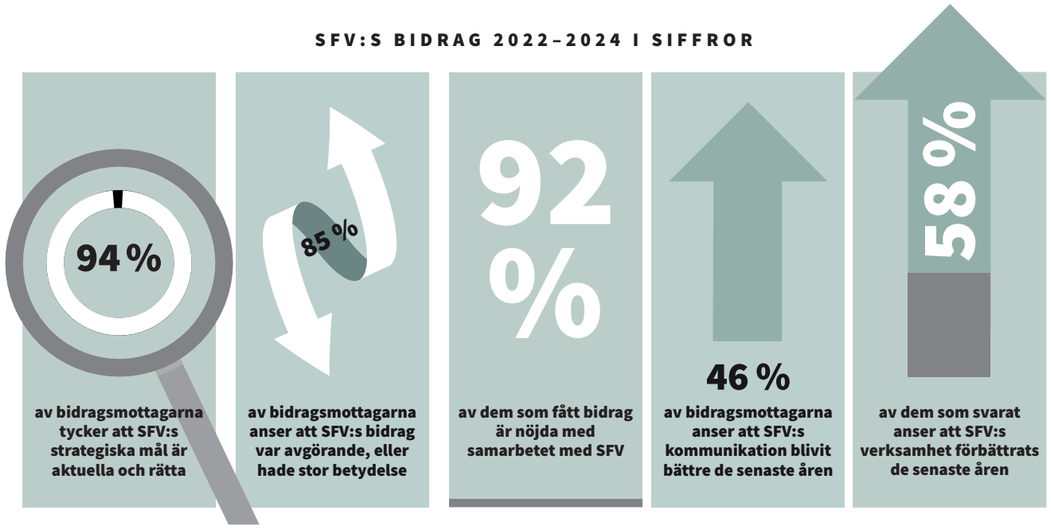

SFV:S MÅL UNDER STRATEGIPERIODEN 2022–2025

1. **SFV vill uppnå högre välbefinnande inom utbildningen**
2. **SFV vill uppnå jämlikhet i utbildningen**
3. **SFV vill uppnå ökat intresse för, kunnande om och mångfald inom konst och kultur**
4. **SFV vill uppnå en stärkt bildningsidentitet och -medvetenhet inom föreningslivet**
5. **SFV vill genom den fria bildningen uppnå ett starkare engagemang och en bredare bildning, för att skapa en positiv förändring som motkraft till samhälleliga utmaningar.**

Fri ansökningstid

Vi tar emot ansökningar och delar ut allmänna bidrag kontinuerligt. Du kan ansöka om bidrag för projekt vars verksamhet är i linje med de målsättningar som SFV har för nuvarande strategiperiod. Mer information: *www.sfv.fi/bidrag*

Kom med i SFV!

Som medlem får du SFV-magasinet, SFV-kalendern (SFV:s årsbok), och som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Som medlem får du också rabatt på böcker från Schildts&Söderströms. Medlemskapet i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner kostar 15 euro/år. Skriv in dig på webbsidan *www.sfv.fi/medlem*, ring 045-121 08 64 eller skicka e-post till *sfv@sfv.fi*.

Donationer och testamenten

Vill du vara med i vårt bildnings- och kulturarbete? Din donation hjälper oss att fortsättningsvis stärka utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Kontakta kanslichef Johan Aura, *johan.aura@sfv.fi* eller 040 355 9935.

Adressförändring

Meddela oss din nya adress via *www.sfv.fi/adressandring*

Notera att SFV inte säljer eller förmedlar böckerna som finns på denna sida.
Du hittar separat information om hur du kan köpa boken i varje anmälan.

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND (SLS)

GENUS, ARBETE OCH LANDSBYGD
EN LIVSVÄRLD I RÖRELSE 1500–1960

Red. Anders Ahlbäck, Johanna Ilmakunnas, Hanna Lindberg & Pirjo Markkola

ISBN 9789515836557
378 sidor, inbunden
Cirkapris 28 e
Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på *tiedekirja.fi* eller i din lokala bokhandel.

Här studerar 26 nordiska social- och genushistoriker genus, arbete och landsbygd, och breddar på samma gång perspektivet på landsbygdens konventionella socialhistoria. Med fokus på relationer mellan män och kvinnor, försörjning, plats och rörlighet visar de hur individer och samhällen växelverkat under närmare femhundra år, från det tidigmoderna ståndssamhället till det moderna klassamhället.

UTAN KONSTEN INGET LIV
ELIN DANIELSON-GAMBOGI 1861–1919

Salla Leponiemi

ISBN 9789515836533
300 sidor, inbunden, illustrerad
Cirkapris 28 e
Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på *tiedekirja.fi* eller i din lokala bokhandel.

Elin Danielson-Gambogi hörde till de skickligaste konstnärerna under den finska konstens guldålder. Hon målade på Åland, i Paris, Bretagne och i Italien, där hon mötte sin blivande make, konstnären Raffaello Gambogi, och slog sig ner. Det internationella genombrottet var nära, men kom av sig när äktenskapet gick in i en svår kris. Varför glömdes Elin och hennes konst bort i decennier?

LIBRARIA

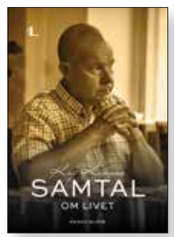

SAMTAL OM LIVET
Paavo Nurmi & Kaj Kunnas

ISBN 978-952-7587-22-5
240 sidor, inbunden, illustrationer i svartvitt
Riktpris: 34 e
Köp på *www.libraria.fi*,
i finlandssvenska bokhandlar
och i nätbokhandlar.

"Vad är viktigt i livet? Hur hanterar man sorger men också framgång? I "Samtal om livet" bjuder journalisten Kaj Kunnas läsaren på fjorton gripande och inspirerande samtal, om värderingar, förlust, förändring och rädsla, nu för första gången på svenska. Med finns bland andra president Tarja Halonen, hockeyprofilen Toni Söderholm, rockstjärnan Michael Monroe och journalisten Bettina Sågbom.

STÄMNINGAR FRÅN HELSINGFORS
Elisabeth Sandelin

ISBN 978-952-7587-26-3
140 sidor, inbunden, illustrerad i svartvitt
Riktpris: 24 e
Utkommer i juni 2025.
Köp på *www.libraria.fi*,
i finlandssvenska bokhandlar
och i nätbokhandlar.

Helsingfors har under sina snart 500 år av historia upplevt det mesta. Med vad berättar stadens gator, byggnader, torg och parker? Under tiotals år har Elisabeth Sandelin skrivit kåserier om sina strapatser och upptäckter i staden. Nu samlar hon ett urval av dessa. Sandelin är en modern flanör, som med hjälp av eget kunnande men också nätets kunskapsbank berättar om sin och vår stad Helsingfors.

FÖRLAGET SCRIPTUM

VI ÄRVDE HAVETS ÖAR
TIDSRESOR I KVARKENS VÄRLDSARVSOMRÅDE

Asta Tillander

ISBN 978-952-7523-18-6
358 sidor, inbunden
Pris 46,00 e
www.boklund.fi

När författaren blev sommarboende i Kvarkens skärgård på 1970-talet vaknade också ett intresse för Kvarkens folk och historia från förhistorisk tid fram till nutid. Korsholm var tidigare en viktig knytpunkt i det svenska riket, och kontakterna till Sverige och Kungsgården i Mustasaari var täta. Stora Gästvägen mellan Korsholm och Umeå användes flitigt. Boken bygger på ett omfattande källmaterial.

HEMFOLK
BREV FRÅN FRONTEN 1939–1944

Maria Pettersson (redaktör)

ISBN 978-952-7523-35-3
476 sidor, inbunden
Pris 46,50 e
www.boklund.fi

Hemfolk är en samling brev skrivna under åren 1939–1944 av familjen Pettersson i Österbotten. Breven berättar om hur livet var vid fronten och hemmafronten på landet och i städerna. De berättar om livsförsörjningens svårigheter, bristen på varor, bombningar över Helsingfors, spänningen och tristessen vid krigsfronten, livet på barnhem, osäkerheten, förtröstan på Gud, tro, hopp och kärlek.

LITORALE

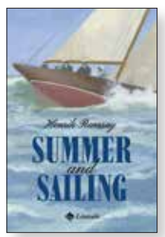

SUMMER AND SAILING
Henrik Ramsay

ISBN 9789527224939
370 sidor, limbunden. På engelska.
Pris 29 e
Köp på *litorale.fi* eller i bokhandeln

Henrik Ramsays hyllade verk Sommar och segel når nu en internationell publik när George Gouldings engelska översättning släpps nästa vår, 69 år efter bokens första svenska utgåva. Sommar och segel är en fängslande självbiografi med starka skildringar av natur och kamratskap bland seglare och skärgårdsbor. Ramsay är en sjöfarande poet som väver samman reflektioner om historia, hav, livsfrågor och kappseglingens adrenalinfyllda hets.

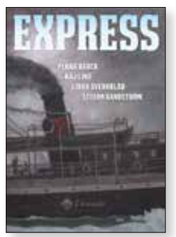

EXPRESS
Pekka Barck, Kaj Lindh, Stefan Randström, Linda Svennblad

ISBN 9789527224984
289 sidor, limbunden, rikt illustrerad
Pris 42,90 e
Köp på *litorale.fi* eller i bokhandeln.

Alla känner till historien om Titanic. Men vem vet att en liten ångbåt i våra egna farvatten har en minst lika spännande historia? Det här är berättelsen om postångaren Express som körde reguljär vintertrafik mellan Hangö och Stockholm under de hårdaste vintrarna i mannaminne – före isbrytarnas tidevarv. Och om alla de som seglade med henne: Hangökaptener, rikssvenska varietésångerskor, ryska amiraler, västnyländska bondpojkar... Följ med på en hårresande, gripande och rolig äventyrsskildring om en banbrytande båt, som mirakulöst nog aldrig sjönk.

ETT PROJEKT RYGGVERK

[HAICURRICULUM]
GUNNAR HÖGNÄS SJÄTTE DIKTFAMLING
Gunnar Högnäs

ISBN 978-952-65380-0-6
107 sidor, mjuka pärmar
Pris 20 e
Beställ via *gunnar.hognas@gmail.com*
eller från någon välsorterad nätbutik.

”Högnäs är en mycket självständig poet, med en alldeles egen ton, och egentligen inte lik någon annan. Ändå kan jag märka en viss påverkan från särskilt Tomas Tranströmer, Werner Aspenström och Tua Forsström. Många av hans dikter känns som skärvor av vardagen och anteckningar om livet. Det finns något fritt och gränslöst över hans dikter, trots den hårt bundna formen.” (Thomas Almqvist, Opulens)

HYDROGRAPHICA

VÄNSKAPENS HAV
BERÄTTELSER FRÅN ÖSTERSJÖN
Carina Wolff-Brandt, Anders Moliis-Mellberg, Lars Sund m.fl.

ISBN 978-91-988294-2-6
272 sidor, inbunden, illustrerad i färg och svartvitt
Riktpris: 30 e
Köp i finlandssvenska bokhandlar och i nätbokhandlar.

Östersjöländerna har en djupt rotad gemenskap. Blev Sverige rentav koloniserat från öster? Hur kunde man färdas mellan länderna, hur byggdes båtarna och hur växte lotsväsendet fram? Om allt detta och mycket mer berättar ett antal både nya och äldre texter skrivna av ett flertal författare. Boken har tillkommit genom ideella insatser för att ekonomiskt stöda arbetet för Östersjöns bästa.

BOKLUND PUBLISHING

FRÅN SOMMARJOBB TILL GLOBAL KONCERN
BERÄTTELSEN OM RUNE WESTERGÅRDS ENTREPRENÖRSBANA OCH CITECS VÄG TILL ETT INTERNATIONELLT STORBOLAG
Lars Rosenblad

978-952-7320-30-3
145 sidor, inbunden
Pris 35 e
Köp på *www.boklund.fi*

Det startade som ett sommarjobb på 1970-talet och slutade med en av årets stora företagsaffärer i Finland år 2022. Historien om entreprenören Rune Westergård och hans bolag Citec tar oss med på en resa där kunder som Boeing, Nokia och Wärtsilä spelar viktiga roller. Framför allt får vi lära oss att entreprenörens resa sällan är spikrak utan beströdd med både utmaningar och äventyr.

SANDELIN MEDIA

GÄST I EGET HEM
Singa Sandelin

ISBN 9789526861883
167 sidor, limbunden
Pris 15 e
Beställ på *www.sandelinmedia.com*

Boken belönades med första pris i Schildts romanpristävling 1982, och var bland de första som handlade om de finska krigsbarnen, som utan föräldrar skickades till Sverige då Sovjetunionen anföll Finland 1939. Den långt självbiografiska boken beskriver även hur krigsbarnstiden påverkade den vuxna människan. Singa Sandelin Benkö (1932–2006) var professor i pedagogik och legitimerad psykoterapeut. Före den akademiska karriären verkade hon som journalist och redaktör på *Borgåbladet* och *Hufvudstadsbladet*, som regissör och verkställande direktör, samt som frilansproducent för Rundradion.

Skriv, skriv, skriv!

I år är det novellerna som tävlar – skicka in ditt bidrag senast den 15 juni

Just nu filar skribenter i hela Svenskfinland på sina noveller till SFV:s skrivtävlingar. Kanske det i år är din tur att sticka ut?

SFV:s litterärar tävlingar – Arvid Mörne för under 30-åringar och Solveig von Schoultz för över 30-åringar – avslutas den 15 juni.

Tävlingarna är öppna för finländska medborgare och novellen ska vara skriven på svenska. Om man tidigare fått ett penningpris i samma tävling eller om man redan kommit ut på förlag, får man inte delta. Eftersom man deltar anonymt är det enbart pristagarna som meddelas om tävlingsresultatet i slutet av augusti.

I år finns striktare instruktioner för hur tävlingsbidraget ska vara utformat. Även i övrigt är det viktigt att läsa alla regler och hela tävlingsinstruktionen på *sfv.fi/tavlingar.*
Under Frågor och svar hittar du mer information.

SFV

BOKNYHETER FÖR ALLA SMAKER OCH ÅLDRAR

KARIN COLLINS

Där jag har min hjärtans kär

Den avslutande delen i Karin Collins hyllade trilogi om Hangös krigshistoria är en finstämd skildring av den sorg som är gemensam för alla hemvändande flyktingar; att återvända till ett hem där ingenting längre är sig likt.

Collins leder in mig rätt in i historien, hennes uppenbart noggranna research i kombination med den sensibilitet hon visar när hon gestaltar sina rollfigurer gör att det känns som att kliva in i ett gammalt fotografi som fått färg och börjat leva.
– Nina Othman, Hufvudstadsbladet

MALIN SLOTTE

Reservplatsen

Malin Slotte skriver om en ung kvinna med författardrömmar. Det är en roman med nästan plågsamt driv som lyckas vara både ångest-framkallande och rolig.

ROBERT ÅSBACKA

De oförlösta

Kombinationen av krass klarsyn och litterär finess andas tidigt 1900-tal och osvikligt gehör, rytmiskt, kompositoriskt och psykologiskt. I De oförlösta *skriver Åsbacka som de riktigt stora.*
– Freja Rudels, Åbo Underrättelser

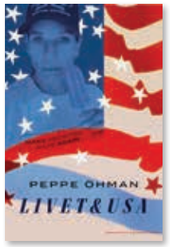

PEPPE ÖHMAN

Livet & USA

Peppe Öhman blandar personliga erfarenheter med fakta om det amerikanska samhället och försöker samtidigt reda ut varför hon älskar ”bananrepubliken USA”.

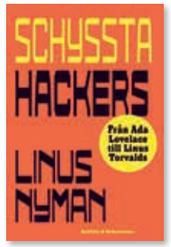

LINUS NYMAN

Schyssta hackers

Linus Nyman tar läsarna med på en lustfylld vandring genom teknologins historia, tillsammans med dem som skrev den.

WILMA MÖLLER & FANNY PENTTINEN

Lejon på vift

Lejon på vift *är en utmärkt sommarbok för lågstadieåldern.*
– Lotte Green, Svenska Yle

MALIN KLINGENBERG & MARIA SANN

Gamlingarna

Klingenberg och Sann är rena fullträffen som bilderbokspartner.
– Maria Lassén-Seger, Hufvudstadsbladet

SFV-medlemmar får 45 procent rabatt på alla böcker på **litteratur.sets.fi**. Använd kampanjkoden **Aktie123**.

SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

FOTO: ARKLAND/ WIKIMEDIA

Frågesport

Kan du Svenskfinland?

Av *Jesper von Hertzen*

1. Vilken skådespelare, som i år fyllde 60 år, spelade den homosexuelle läraren i den legendariska TV-serien *16* från tidigt 1990-tal?
2. Namnet på en av de mest kännspaka låtarna i TV-serien *16* började med orden ”Rör inte min”. Vilket ord fullbordar låtens namn?
3. Vilka skådespelare spelade Molly Tim respektive Henry Gunnars i Lilla Teaterns pjäs *Skymning 41* som baserade sig på Kjell Westös roman med samma namn?
4. Vilken karaktär skapades 1925 av tecknaren Ola ”Fogeli” Fogelberg?
5. Med vilket ord kallas den erfarna trion Klaus Bremer, Marianne Laxén och Birgitta Dahlberg som en gång i veckan dryftar aktuella ärenden i radioprogrammet *Slaget – dagens debatt*?
6. Vilken före detta kommun införlivades med Ekenäs år 1993?
7. Med vilket ord inleds Sveriges eurovisionsbidrag *Bara bada bastu* med Vörågruppen KAJ?
8. Om vem handlar boken *Utanför men ändå innanför* som utkom i fjol?
9. I vilken stad föddes Helsingforspolitikern Marcus Rantala år 1977?
10. Var finns ett hotell med namnet De Gamlas Hem, som ursprungligen var ett slags ålderdomshem för äldre damer?

1. Riko Eklundh / 2. Kompis / 3. Saga Sarkola och Elmer Bäck / 4. Kalle Träskalle / Pekka Puupää
5. Rådet / 6. Tenala / 7. Nåjaa! / 8. Mikael Ingberg / 9. Vasa / 10. Ulebborg

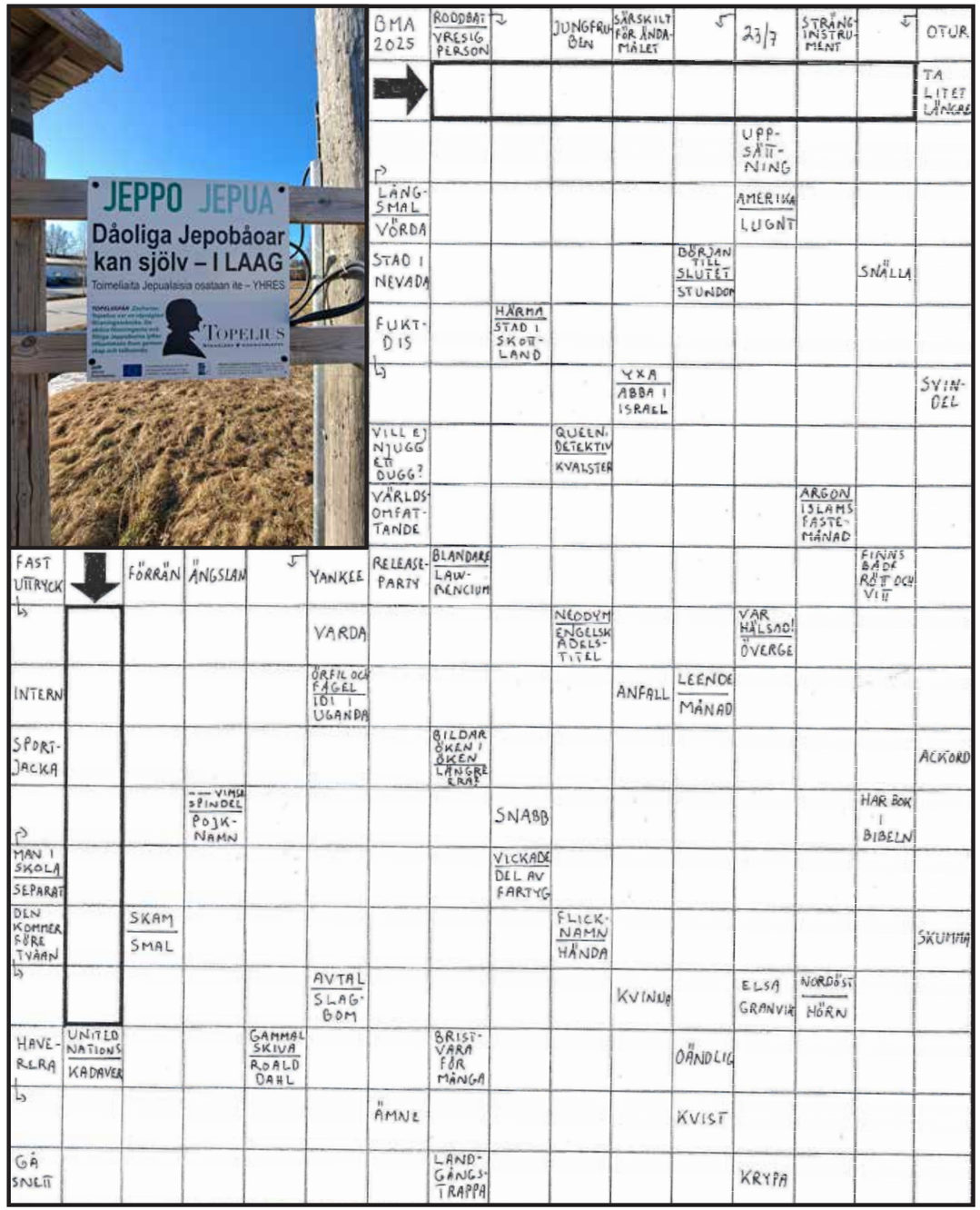

NAMN: _____

ADRESS: _____

MOBILNUMMER (OBLIGATORISKT) _____

Vinsten för krysset 1-2025 är två SFV-biografier.
Skicka in lösningen senast 5.9.2025 till SFV:s redaktion, Annegatan 12 A 24, 00120 Helsingfors. Märk kuvertet ”Kryss”.
Du kan också fota din lösning och e-posta den på *kryss@sfv.fi.*
OBS: Skriv in dina uppgifter på själva krysset, vi läser inte din epost, utan sparar endast bilden i vårt utlottningssystem. Mobilnummer är obligatoriskt, för eventuell paketavisering ifall du vinner utlottningen.

SUDOKU ENKEL

2	3			1	4	6	5	
4		8		9			3	
1	5	6			2			9
	6		9		7			
5				4		8	7	6
		4			6	3		1
6	2		7					
8			2	6		7		3
9	1		4		8			5

SUDOKU SVÅR

	7			6	3			9
				7	4	6		5
		2	5	9				
9	4			8		1		
			3		6	9		
	2							6
			6			5		
	1					8	6	
		8		5		7		

KRYSSLÖSNING 1–2025

78 svar lämnades in, 29 per post, och 49 per e-post. Fru Fortuna gynnade denna gång **Kaj Fellman** i Mariehman. Vinstböckerna torde vara framme.

HUR DRAR VI VINNARNA I KRYSSET?

1. De svar som kommit per epost förses med en löpande numrering, liksom de lösningar som kommit brevledes.

2. Summan av antalet lösningar förs in i en slumpgenerator, som drar ett tal mellan 1 och antalet inlämnade svar. På så sätt har alla lösningar lika stor chans att vinna utlottningen.

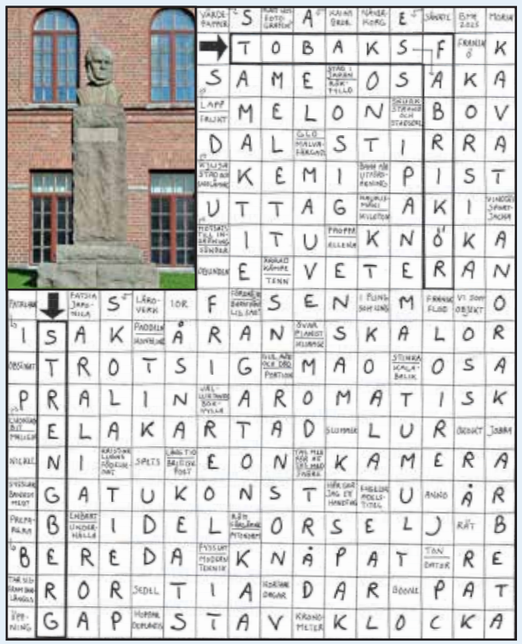

ANAGRAMJAKTEN

I de lustiga rubrikerna gömmer sig en rubrikrad i tidningen (alltså inte nödvändigtvis hela rubriken). Antalet bokstäver är det samma, men ordantalet kan variera. Kommatering eller specialtecken som frågetecken, kolon eller talstreck finns inte med. De rätta svaren finns på denna sida.

MODULERINGARS ALTAR SES
OFÖRVANSKLIGT FÖRVISSNAR EN FADD
VITTBEREST LATTJO MAN
KROCKVÄNLIGA ISÄLVENS EPISKE JORD
INSPRUTADE SKÄLMERI FÖRVIRRA

LÖSNINGAR

EN RESA SOM ALDRIG SLUTAR • SID 19
SFV:S FÖRSTA KVINNLIGA ORDFÖRANDE • SID 7
MEJLA BORT SITT VATTEN • SID 49
POESI I SKOLAN VÄCKER SKRIVGLÄDJEN • SID 28
SKRIVARSTIPENDIUM FÖR LÄRARE • SID 45

SUDOKU ENKEL

2	3	9	8	1	4	6	5	7
4	7	8	6	9	5	1	3	2
1	5	6	3	7	2	4	8	9
3	6	1	9	8	7	5	2	4
5	9	2	1	4	3	8	7	6
7	8	4	5	2	6	3	9	1
6	2	3	7	5	1	9	4	8
8	4	5	2	6	9	7	1	3
9	1	7	4	3	8	2	6	5

SUDOKU SVÅR

4	7	5	8	6	3	2	1	9
3	9	1	2	7	4	6	8	5
6	8	2	5	9	1	3	4	7
9	4	6	7	8	2	1	5	3
1	5	7	3	4	6	9	2	8
8	2	3	9	1	5	4	7	6
7	3	4	6	2	8	5	9	1
5	1	9	4	3	7	8	6	2
2	6	8	1	5	9	7	3	4

Två nya SFV-biografier i höst

”Jag vill ha en orkan!”

Arthur Thesleff och passionen för det outforskade

Arthur Thesleff (1871–1920) var sin tids kändis. Han publicerade artiklar, rapporter, betänkanden och andra skrifter i olika vetenskapliga sammanhang, utan att själv ha en enda akademisk grad. Han studerade ingående romerna och deras språk, och var med stor entusiasm med då den finska kolonin i Misiones i Argentina startade. Han kunde trollbinda sina åhörare med fantastiska berättelser om platser som han aldrig ens själv sett, eller om häpnadsväckande upptäckter. I hans sällskap förvandlades livet till något bortom vardagen, till ett äventyr och en upptäcktsresa. **Nelly Laitinens** biografi visar hur publiken fascinerades över hans okonventionella liv, samtidigt som han också blev kritiserad, förlöjligad och utpekad som narr.

Pehr Herman Norrmén

– omstridd patriot

Pehr Herman Norrmén (1894–1945) var aktivist och självständighetsman. Han deltog i jägarrörelsens konstituerande möte 1914, och fick militärutbildning vid Lockstedter Lager. I det civila blev han vice vd vid Nordiska föreningsbanken 1939. Han omnämns i politiska skildringar och memoarer, men har förblivit okänd inte bara för allmänheten utan också för historiskt sakkunniga. En orsak till detta har förmodligen varit hans högerradikala ideologiska hemvist och hans kompromisslösa stöd till Tredje riket under andra världskriget. **Stefan Backlunds** biografi målar nu en nyanserad bild av den mångsidiga påverkaren. Boken tar inte bara avstamp i samtida källor, utan sensationellt nog även i P.H. Norrméns eget arkiv, som länge antogs vara förstört efter Norrméns plötsliga avfärd till Sverige i september 1944. Arkivet hittades efter en grundlig genomgång av brorsdottern **Theresa Norrméns** källarutrymmen år 2023.

Böckerna lanseras på Helsingfors Bokmässa i slutet av oktober.

ISSN 0234-274X